

KAFKASYA

KÜLTÜREL DERGİ
3 AYDA BİR ÇIKAR

YIL : 3 SAYI : 19 CİLT : 5

HAZİRAN, TEMMUZ AĞUSTOS 1968

İÇİNDEKİLER

Sahip ve sorumlu yayın Müdürü
İZZET AYDEMİR

Teknik İşler :
BAYRAM HERGÜNER

Yönetim Merkezi :
**Bahçelievler, Emek Mahallesi,
75. ci Sokak No.: 61, D: 5
Ankara**

Dizildiği ve basıldığı yer :
TÖYKÖ matbaası

ABONE TARİFESİ :

Yıllık Abonesi : 12 TL.
Yabancı Memleketler : 40 TL.

İLÂN TARİFESİ

Dergimizde yayınlanacak yazıların
Tam Sayfası 1000, Yarım Sayfası
500 TL. dir.

Gönderilen yazılar ve resimler
basılınsın veya basılmasın iade
olunmaz.

Yayın Komitesi gönderilen yazı-
larda gerekli düzeltmeleri yap-
maya yetkilidir.

Dergide yayınlanan yazılar kay-
nak gösterilmek şartıyla başka
yerde yayınlanabilir.

Beşinci Yıla Girerken	KAFKASYA
Abhazların İmhası	AWUBLA
Çerkesyada Hükümet Şekli	A. Mithat HAGUR
Yardımlar	Cemal ARİÇ
Çoban Çeşmesi (Şiir)	NE - UM AŞINH
Yalnız Adam (Hikâye)	T. İBRAHİM
Gürcistan	A. Ö. MELAŞVİLİ
Balkar Fovset	X
Asetinlerin Ataları	B. BATIRMAN
Geleneklerimiz	A. ÇETİN
Abhaz İffet Meleği	B. ÖMER
Eski Adighe Tarihi	Dr. Vasfi GÜSAR
Alb. Bekir Sami	Dr. Vasfi GÜSAR
Bir Avuç Toprak	A. A. HAZRET
Yaxutl Sefer	B. ÖZBEK
Hediye (Hikâye)	H. MUHAMMED
Oşhamafe (Şiir)	H. MUHAMMED
Çerkes Adları	Dr. Vasfi GÜSAR
Benim Şiir (Şiir)	K. ERDOĞAN
Şiir	B. ÖZBEK
Aktüalite	X

Basıldığı tarih : Ağustos 1968

Kapak Resmi : Kuzey Kafkasyah Şair Fovset Balkar'ı gösteriyor.

Beşinci Yıla Girerken

yucularımız, Çerkesler hakkında yeni ve ilgi çekici pekçok yazıları sütunlarımızda izlemişlerdir. Bu yayınlar arasında Çerkeslerin milli kültür meseleleri ile, milli benliklerinin korunması konularında pekçok makaleler yayınlanmıştır. Telif yazılar diye adlandıracağımız bu konularda bizlere bilhassa yardımlarını esirgemiş ve karşılaşılan birçok güçlüklerde bizleri desteklemiş olan kıymetli büyüklerimizi, Kuzey Kafkasya'dan getirtilen pekçok kitap ve dergilerden yorulup, usanmadan devamlı surette çevirmeler yapan genç kardeşlerimizi şükranla anmayı bir borç biliriz. Artık şu anda Türkiye'de Çerkesçe okuyup yazmayı öğrenmiş bir gençlik gurubumuz ana vatan Kuzey Kafkasya ile kendi ana dili ile haberleşebilmekte, oradan gelen eserleri okuyup yazabilmektedir. Bütün bu çalışmalar istikbale güvenle bakmamızı gerektirir. Çerkesçe okuyup yazabilen bu kadrolerde genişliyecek ve dergimizin "milli kültürümüzün korunması ve yaşatılması" yolundaki çabalarına büyük yardımcı olacaktır. Bunun dışında Ürdün, Suriye, İsrail, Amerika, Almanya gibi yabancı ülkelerde yerleşmiş kardeşlerimizle de sıkı ilişkiler kurulmuş, Kafkasya dergisi artık beynelmilel bir kimlik kazanma yoluna girmiştir.

Bütün bu iyi niyetli ve azimli çalışmalarımızın yanı sıra daha önceleride belirttiğimiz gibi bu çalışmalarımızı çekemeyen, Kafkaslılığın dışında kendi kişisel çıkarlarını ön planda tutan, çeşitli art düşüncelerle bizleri yolumuzdan çevirmek isteyen kimselerde olmuştur. Bu tip kötü niyetli kimselerin bize karşı olan tutumları herkesçe bilinmektedir.

Bu iftiralar nereden ve kimden gelirse gelsin Kafkasya Dergisi ideal edindiği yoldan dönmeyecek, yoluna aynı azim ve iradeyle devam edecektir.

Dergimiz 19. cu sayısıyla beşinci yayınına girmektedir. Bundan önceki sayılarımızda belirttiğimiz gibi beş yıllık yayını süresince kültür alanında yapmak istediğimiz işler teker, teker ele alınmış oku-

Çünkü, artık görünen köy kılavuz istememektedir. Bu yolda kimin ne yaptığı, kimlerin nasıl çalıştığı meydandadır.

KAFKASYA

Abhazların İmhası

Yazan: AWUBLA

Abhazlar, Dünyanın ve tarihin en mil-
liyetçi bir halkına komşudur. Bu komşu
da, kendinden çok güçlü büyük komşula-
rı karşısında, ilerisini güvensiz gördüğün-
den, yaşayabilmek için ne pahasına olur-
sa olsun yayılarak güçlenmeye kendini
her zaman mecbur görmüştür. Bu görüş
ona fırsatlardan faydalanma uyanıklığı-
nı kazandırmış ve aslında fenâ huylu ol-
mayan halkından umulmıyacak kadar
entrikacı idareciler çıkmasına sebep ol-
muştur. Buna örneklerle tarihi doludur:
Bilinen ilk kiralı Farasman, batı komşusu
Abhazyaya kiralı Farnabaz'a karşı Büyük
İskender'i tahrik edip onunla işbirliği
kurmuştu (1). Alp Arslan'ın, Abhaz ordula-
rı ile halkı ve kiralı Bakrat'ın dinmeyen
intihar savaşları karşısında "Bu vilâyet-
lerde öldürmek ve yağma etmek için as-
kerlerini serbest bıraktığı"nda (2), bu
imha Abhazların bu korşularının işine
yaramış, imha edilenlerin yerine geçerek
Tiflis'e = 'Tibliz-kırt = Kaplıca-şehri'ne)
sahiplenip Kafkasyanın birinci milleti ol-
muştur. Çarizmden faydalanacağı zama-
nı da bilmiş ve faydalanmıştır. Birinci
Dünya Savaşı sonunda Ruslar Kafkasya'
dan çekilince onların yerine Almanya'nın
politik himayesini ve savaş yardımını he-
men almayı ve bu yolla Abhazyayı ezme-
yi de başarmıştı. Hele ondan sonraki
Stalin - Beria rejiminden o derece fay-
dalanmıştır ki o yüzden zamanımızda
-tarihinin göremediği- altın çağına girmiş
ve Sovyetlerdeki en hür ve ağır basabilen
millet olmayı başarmıştır. İkinci Dünya
Savaşı sonunda da batısındaki büyük
komşusunun toprağında -suçunun Rusya-
ya yükleneceği- bir genişleme çabasına
giriştiği de bilinmektedir; Sovyetlerin e-
gemenliği altındaki milletlerden hiçbirini
uğramadığı derecede imha edilen Kaf-
kas milletleri (Rusya - Güney Kafkas
yardımlaşma yolunun karadan ve deniz-
den tehdit etmeleri beklenen milletlerdir).
Bunlardan Çeçen, İnguş, Karaçay - Bal-

kar, Kırım Tatarları... gibi kuzeylilere is-
nadedilen (Düşmanla işbirliği) suçlu Ab-
hazlara isnadedilemezdi; çünkü Abhazyaya
düşman ordusu gelmemişti ki işbirli-
ği yaptıkları belli olsun. Bu imhaların
gerçek nedeni Rusya'dan Güneykafkasa
yardım gelme yollarının güvenini sağla-
mağa matuf Stalin - Beria şovinizminin
taktiğidir. İmha edilenlerin yerlerine
Abhazyada Magreş Gürcüleri; Çeçenis-
tanda Tuş ve Pşawa Gürcülerinin yerleş-
tirildiği söyleniyor ki henüz mevsuk ola-
rak bize bilinmemekte ise de, yerinde
inceleme fırsatı bulunursa elbette ger-
çek ortaya çıkacaktır. Bugün ölüm - ka-
lim savaşı yapmaya kendilerini mecbur
görmeleri yüzünden saldırgan olanların,
her millete güven sağlayan bir Dünya dü-
zeni kurulursa saldırlardan vazgeçecek-
lerine güveniyoruz.

Bu imha olaylarının detaylarını mev-
suk olarak şimdilik bilemiyorsak da,
rakkamların dili bize (kimlerin kimlerce
ne zamanlarda ve ne kadar imha edildi-
ğini, imha zamanlarındaki hâkim atmos-
feri ve -varsa- suçluları) tanımakta yar-
dımçı olacak, hatta bazı milletlerin ara-
sındaki kardeşliğin zedelenmemesi için
şüpheden kurtulmaları faydalı olan züm-
releri temize çıkaracak etüd ve cevapla-
rına da fırsat vermiş olacaktır. Şimdi
rakkamları dinliyelim ve düşünelim:

1) 10-11 nci yüzyıllarda ve öncele-
rinde Abhazyaya kiralılığındaki Abhazların
ve kuzeyde Hazar federasyonuna dahil
Avaz = (Abaz = Amaz) kiralılığındaki
Abazaların herbirinin bir buçuk milyon-
dan fazla oldukları, yayıldıkları sahalardan
ve yaptıkları işlerden belirmekte ise
de nüfus miktarlarını rakkamlıyan bir
belge yoktur.

Bu yoldaki ilk rakkamları 17 nci yüz-
yıl ortalarından itibaren buluyoruz. O ta-
rihlerde Evliya Çelebi Elburz - Anapa hat-
tı ile Faşe (Riyon) nehri ve Karadeniz ile
çevrili bölgeden ibaret güney Abhazyayı

inceliyor. Sahil bölgesinin 15 beyliğini (aşiretini) gezip 13'ünün savaşçı nüfusunu tesbit edip 98000 buluyor. Diğer 2 Beyliğin savaşçılarını yazmayıp yalnız genel nüfusunu 40000 gösteriyor. Gezemediği dağ bölgelerinin de halklarıyla görüşüp kaynaşarak onlar hakkında da bilgi topluyor ve oralarda da 12 Beyliğin adlarını, her birinin 10000 - 15000 kişilik nüfusu ve askerlerinin toplamı 32300 olduğunu bildiriyor. Buna göre, incelenen sahanın genel nüfusu 900.000 civarlarındadır. Sahanın büyüklüğü de bu nüfusa yaklaşık olarak verir. Sınırlanan bu bölgenin gerek içinde ve gerek kuzeyinde tetkik edilmeyen 12 kadar Abhaz - Abaza aşireti (Beyliği) daha vardı ki bunları da katarsak o zamanki Abhaz (Abaza) nüfusunun 1 milyondan oldukça fazla olduğu ortaya çıkıyor. 18 nci yüzyılda Rusların güneye sürdüğü kalabalık halkların bu bölgeye girip kaynaşmasıyla ve Ruslara dayanan güneyli komşuların da Faşe (Riyon) kuzeyine sızıp çoğalmasıyla Abhaz (Abaza) dil bölgesi ve nüfusu gittikçe azalmıştır. Ruslarla uzun ve inatçı savaşlarda ölecek ve göçürülerek (3) yokedilen bu milletin, her nasılsa vatanında kalabilen bir avuç kılıç artığının belini doğrultmasına ve üremesine imkân verilmediğini bildiren belgeler çoktur. Abhazyada bu suretle boşalan yerlere yerleşen yabancılar -çoğu Magrel Gürcüleri olarak- 35 köydü (4), Abhazyaya şehir ve kasabalarında varlığı Le Baron de Baye'in bildirdiği (3) yabancı nüfuslarla birlikte azınlıklar yine de 25.000'den az olup, yerli Abhazlar hâlâ genel nüfusun % 70'sinden fazla idi. Buraya kadarki rakkamlar resmi olmamakla beraber hatalarının az olduğu her şeyle sâbit olmaktadır. Resmî rakkamlara 1897 yılından itibaren sahibiz.

2) 1897 yılı ilk sayımda Abhazyada-ki Abhazlar 72.103 bulunmuştur (5).

3) 1912 yılında: Abhazyaya Abhazlarının ve içlerindeki azınlıkların nüfusları -serpildikleri ilçelerdeki miktarları ayrı ayrı belirtilerek- bir tablo halinde Gürcü tarihçi Maçavaryan'ın SOHUM REHBERİ adlı 1913 tarihli eserinden alıp Met İzzet

(Yusuf İzzet Paşa) mın Kadim Kafkasya adlı eserinde gösterilmiştir. Bunda Abhazlar 88.091 kişi olup; yıllık artış oranı binde 14,8'dir. Gelip geçicileri de dâhil olarak azınlıklar ise 29.325 Gürcü, 15.596 Rus, 10680 Ermeni, 6110 Rum, 1001 Türk, 4.851 sair milliyetlerdir; Bu genel nüfusun % 57'si yerli Abhaz ve % 19'zu yerleşik ve göçücü Gürcüler toplamı, öbürleri daha azdır. Bu azınlıkların yerleşikleri aşağıda görülecektir.

4) 1917 resmî Kafkas Yılığına göre: Buradaki Abhazların nüfusu yukarıki yıllık artış oranı olan 0.0148 (Binde 14,8) za göre 1917 yılında 94.809 kişi olması gerekirken, sayımda 92.448 bulunmuştur (6). Azınlık nüfuslarına geçiciler dâhil değildir ve belki de içinde bulunulan savaş dolayısıyla ayrılmışlardır. Abhaz artışının da yıllık oranının 0.010'a düşmesi aynı savaştan dolayıdır. Azınlıkların 20.966'sı Gürcü, 14.339'u Rus, 5.362'si Ermeni, 250'si Yahudi, 2.656'sı çeşitli milletlerdendir. Bu resmî yıllıktaki Abhazyaya nüfus tablosuna birkaç yüz kişilik azınlıkların bile milliyet adları yazıldığı halde memleketin otcıhan sahipleri ve nüfusun ezici çoğunluğu olan Abhazların bu milliyet adı yazılmayıp (Asyalı) adıyla yazılması Abhazyada Abhaz varlığına tahammül edilmemesinden ileri geldiği başka örneklerle de belirmektedir. Abhazlar genel nüfusun % 68'i, Gürcüler % 15'idir; öbür azınlıklar daha azdır.

5) Met İzzet'in yukarıda adı geçen eserinin 245 nci sayfasının 2 nci haşiyesinde, "Bolşevik hâdisatından dolayı bugün Abhazyada hemen hiçbir Rus kalmamıştır" denmektedir ki buna göre 1918 yılında Rusların da gitmesiyle Abhazyanın genel nüfusu artık normal yerleşik nüfustur ve Abhazlar bu nüfusun % 76'sıdır, Abhazyanın gerçek nüfusu işte budur (Abhazlar bu yıl 93.500'dür).

6) Sergey Enisimof'un KAFKAS KILAVUZU adlı eserine göre (7), 15 Mayıs 1923 tarihindeki Abhazyaya genel nüfusu Merkez İstatistik Dairesince 174.000 bulunmuştur. Bu kılavuzda Abhaz nüfusu ayrı sayılmıyorsa da, 1917'den 1923'e kadar

ki 6 yıl içinde Abhaz nüfusunun 92.448'den 145.000'e yükselmesi asla mümkün olmadığından, bu yıllarda Abhazyada yabancı nüfus getirilip yığılarak sömürgeleştirilmesine başlandı ve nüfusun 174.000'e bu suretle sun'i olarak ve yerli Abhazların zararına yükseltildiği anlaşılmaktadır. Bunu yapanların Abhazları imha etmekten de çekinmeyecekleri düşünülebilir; Bunlar Menşevikler mi, Bolşevikler mi, veya ikisi de mi olduğu henüz mevsuk ve kesin olarak bilmiyorsak da, 1917'den 1921'e kadar Menşevik Gürcüstan'ın işgalinde ve 4 Mart 1921'den sonra da Sovyet Gürcüstan'ın yönetiminde olduğunu biliyoruz. Bu devredeki nüfus sayımlarında Gürcü nüfusunun daima ve normalin çok üstünde bir hızla onlardan sonra Ermeni nüfusunun, çok sonraları da Rus nüfusunun çoğalmaya başladığı istatistiklerde görülüyor. Sorumlular Menşevik Gürcüstan yöneticileri veya hayat ve tatbikatlarında daima Gürcü şoviniستی olan Stalin-Beria ikilisi ve yardımcıları olabilir. Birbirlerine zıt iki uç gibi görünen Menşevik ve Bolşevik partileri Abhazyanın Gürcüstan'a zorla bağlanmasında işbirliği yaptıkları ve her iki parti de taraftarlarına Abhazyadan arazi vaadettiklerini bildiren belgeler vardır (8). Doğrudan doğruya Rusya'ya bağlı bulunan Kuzeykafkas halklarının nüfus artış grafiği -yükselme hızı azalmakla beraber- düşmediği halde, Gürcüstan'a bağlı Abhazyada Abhaz nüfus artış grafiğinin zaman zaman -bir imhaya uğramış gibi- hemen hemen yarı yarıya düşmesi ve buna karşılık Gürcü nüfusunun kısa zamanda yığılarak Abhazların 2 katından fazlaya çıkması ve Ruslarla Ermenileri geride bırakması üzerinde düşünülmesi değer. Gürcü şoviniستی Stalin'in baştan beri Bolşevik liderlerinden ve ilkin milliyetler komiseri, sonra da Sovyetler diktatörü oluşu yukarıda arzulanan sonuçları vermiştir denebileceği gibi, Gürcü milletinin tarihi kader ortakları olan zavallı kardeş Abhazlardan boşalan yerlere daha yabancıların dolmasını önlemek için Gürcüleri yerleştirmekte de tarafların ileriki güvenleri için fayda düşü-

nenler olabilir. Biz, burada bir Abhaz imhası varsa sorumluluğunun kötü yönetimi ve politikacılara ait olduğunu biliyor ve -bugün Kafkasya'nın lideri olma hak kazanan- Gürcü halkını asla sorumlu görmüyoruz.

7) İstanbul Üniversitesinin İSLAM ANSİKLOPEDİSİ'nin ÇERKES maddesine göre Abhazyanın 1925 yılı sayımındaki toplam nüfusu 174.124'dür. Bu doğru ise, yukarıda anlatılan 15 Mayıs 1923 sayım neticesi olan 174.000 rakkamı 2 yıl içinde artmamış demektir ki bu da bu iki yıl içinde de Abhazların azalmasıyla mümkündür.

8) 1926 yılı sayımında Abhazyadaki Abhaz nüfusu gerçekten yarı yarıya düşmüş olarak 56.957 kişi bulunmuştur (5). Bu yekûna imhadan sonraki doğumlar da dahildir. Demek ki Abhazlar yarı yarıya imha edilmiştir. Bunlar hür olsalardı yılda binde 30 kadar artardı, fakat biz hürriyetli yönetime göre değil de Çarizm esaretindeki en kötü yıllar olan 1897 - 1912 yıllarındaki artım yıllığı olan 0.0148 oranına göre bile hesaplırsak 1926'daki Abhaz nüfusunun 106.262 olması gerekir. Ziyat $106.262 - 56.957 = 49.305$ kişidir.

9) İstanbul'da bir heyetin çıkardığı 1944 tarihli Fen ve San'at Ansiklopedisinin Abhazkaia maddesinde Abhazyada genel nüfusunun 1933 sayımına göre 259.100 olup, bunun % 28'i Abhaz, % 33'ü Gürcü % 13'ü Ermeni, % 7'si Rum, % 6'sı Rus, geri kalanı öbür çeşitli milletlerdir. Demek ki Abhazyada Abhaz nüfusu 14 yıl içinde % 76'dan % 28'e düşürülmüş, Gürcüler % 15'den % 33'e yükselerek en kalabalık zümreyi teşkil etmişlerdir. Burada verilen oranlara göre 1933'deki nüfustan Abhazlar 72.548, Gürcüler 85.500, Ermeniler 33.680, Rumlar 18.200, Ruslar 15.550, öbür milletler 25.870 kişidir. Bu rakkamlar doğru ise Abhazlar 1926'dan 1933 yılına kadarki 8 yıl içinde yılda binde 34 = (0.034) oranında artmıştır. Buna karşı, bağlı bulunduğu Gürcüstan buraya Gürcü nüfusunun yığılarak sömürgeleştirilmeye devam etmiş ve nüfus çoğunluğunu çok kısa zamanda Gürcülere kazandırmış-

6 1. Tablo) Abhaz ve Kuzeykafkas milletlerindeki nüfus sayım sonuçları :

	1897	1912	1917	1926	1933	1936	1939	1959	Ortalama
Abhazya Abhazları	72103	88091	92448	56957	72548	57000	59000	74000	—
Kuzeyde Abazinler	—	—	—	13825	—	—	—	22000	—
" Adıgalar	46286	—	—	65270	—	—	87973	110000	—
" Kabartaylar	58561	—	—	139925	—	—	164106	204000	—
" Asetimler	171716	—	—	272272	—	—	354500	410000	—
" Çeçenler	226496	—	—	318522	—	—	407690	419000	—
" İnguşlar	47409	—	—	74097	—	—	92074	106000	—
Karaçay — Balkarlar	50000	—	—	68000	—	—	119000	123000	—
2. Tablo) Yıllık binde artış :									
Abhazlar	—	14,8	10	eksildi	34	eksildi	17,6	12,7	0,0004
Abazinler	—	—	—	—	—	—	—	18,0	18,0
Adıgalar	—	—	—	12,1	—	—	26,7	12,6	15,3
Kabartaylar	—	—	—	14,5	—	—	13,2	12,2	13,5
Asetimler	—	—	—	20,2	—	—	23,3	7,0	14,6
Çeçenler	—	—	—	14,0	—	—	21,5	8,3	13,7
İnguşlar	—	—	—	19,4	—	—	18,7	7,6	15,5
Karaçay — Balkarlar	—	—	—	12,4	—	—	58,0	1,7	18,5

3. Tablo) Abhazyada :

Genel nüfus	111103 ?	—	121682	174000	259100	—	—	420000	—
Abhaz olmayan	25000 ?	—	92234	117000	178833	—	—	346000	—
Abhazlar	72103	88091	92448	56957	72548	57000	58969	74000	—
Gürcüler	—	—	20966	—	85500	—	—	166000	—
Ruslar	—	—	—	—	15580	—	—	87000	—
Ukraynalı	—	—	—	—	—	—	—	12000	—
Ermenciler	—	—	5326	—	33680	—	—	64000	—
Rumlar	—	—	6110	—	18200	—	—	10000	—
İstonyalı - Yahudi - vs.	—	—	—	—	25875	—	—	6000	—

4. Tablo) Yıllık binde artışlar :

Abhazlar	—	14,8	10	eksildi	34,0	eksildi	17,6	12,7	0,0004
Gürcüler	—	—	—	—	192,0	—	—	36,0	116,0
Ermenciler	—	—	—	—	333,0	—	—	35,0	303,0
Ruslar	—	—	—	—	—	—	—	77,4	77,4

tır. Ermenilerin de çoğalmıya çabaladıkları görülüyor. Ruslar ise bu sömürgeleştirmeye bir süre katılmayıp burayı Gürcülere hayat ve yayılma sahası olarak bırakmış görünüyorlar. Rusya diktatörü Gürcü Stalin ve yardımcılarının şovinizm tatbikatı göze çarpmaktadır. Artık birçoklarınınca buraya GÜRCÜSTAN denimiye başlandığı gibi, Türkçe HAYAT dergisinin 15 Aralık 1966 günlü nüshasındaki ASIRLIK başlıklı yazıda da buraya (Sohum ve Cegerdi çevresine) BATI ERMENİSTAN demek yanlışlığına düştüğü de görülmüştür.

10) 1936 - 1939 yıllarında: Resmî Rus kaynaklarından alınarak Münihteki DERGİ'de ve ondan alınarak da KAFKASYA KÜLTÜREL DERGİSİ'nin 15 nci sayısında yazıldığına göre; Abhazyaya Abhazları 1936'da 57.000 kişi idi, bunun 9.000 kişisi Abhazca bilmiyordu; 1939 yılında bu Abhazlar 59.000 kişiye yükselmiş olup 4.000'i Abhazca bilmiyordu. Münihli DERGİ'deki makalenin yazarı Y. Mironenko öbür Çerkes milletlerinden daha çok Abhazların asimile edilmesinin şiddetlendirildiğini, asimilasyonun "Gürcüler tarafından değil, aksine Ruslar" tarafından yapıldığının düşünülebileceğini sözlerine ekliyor. Belki doğrudur; fakat bu hüküm rakkamların diline hiç uymuyor. İncelenmiye değer. Abhaz nüfusunun 1926'dan 1937 yılına kadarki gibi (yılda binde 34 oranında) artması aksatılmasaydı veya imha edilmeseydi 1933 yılının 72.548 Abhaz nüfusu 1936'da 80.203 olacaktı. Halbuki artmadığından başka, çok eksilerek 57.000'e düşürülmüştür; Bu defaki zayıat da 23.203 olup öncesisiyle toplamı 72.508 kişidir. 1936'dan 1939 yılına kadarki iki yıl içinde yılda binde 17,6 oranında artarak 59.000'e, 1939 dan 1959'a kadarki 20 yıl içinde yılda 12,8 artarak 74.000'e yükselmiştir.

11) ABHAZYADAKİ ABHAZ NÜFUS ZAYIATI : Çarizm esaretindeki nüfus yıllık artış oranına göre yukarıdaki belirtilen 49305 rakkamı aşgari zayıattır. Abhazlar için en az oran olan yıllık binde 20'ye göre bile hesaplasak 1917'den 1959'a kadar Abhaz nüfusunun 217.000'i aşması gerekti; buna göre zayıat 143.000'dir.

1897 yılında Abhazların yarısı civarlarında olan Kuzeykafkasyalı soydaşları bugün Abhazların 2 katına yakın olmuşlardır, onlar da hür artma imkânına sahip olmadıkları halde.

12) NÜFUS TABLOLARI : Buraya kadarki yazılarımızın özeti olarak ve durumu daha açıkça yansıtmak üzere, Abhazların nüfus hareketini (artış, artmayı, eksilişlerini) Abhazyada yerleşik yabancı unsurların nüfus artışlarıyla, ayrıca Kuzeykafkaslı soydaşlarının nüfus artışlarıyla kıyaslamamıza yarayacak nüfus tabloları aşağıdadır. Bunlarda görülecek 1912 ve 1917 yılları sütunlarındaki rakkamlar yerleşik temelli nüfuslara aittir.

13) Buraya kadarki sözüme şu nu da ekleyelim ki, Abhazyadaki Abhazlardan boşalan yerler hiçbir zaman hukukça terkedilmemiş; yadellere zorla göçürülen bu zavallılar baba yurtları Abhazyaya kütle halinde dönme çabasını hiçbir zaman bırakmamışlardır ve teşebbüsleri daima sömürücü yönetim tarafından önlenmiştir. Baba yurtları Abhazyaya dönmek isteyen kütelerin oraya kabulü kimseye zararlı olmayacağından başka Gürcistan'ın ve Kafkasya'nın gücünü arttırıcı da olacaktır. Yeterki Gürcüstan idarecileri bu kardeşlerine sıcak kucaklarını açsın ve milli hususiyetlerine saygı göstersin, her iki kardeş halkın işbirliğini kabul etsin.

(1) *Arianos. İskender'in Anabasis'i. Türkçeye çeviren Hayrullah Örs.*

(2) *Sadrettin. Ahbarii-d-Devleti-s-Selçukkiye. Türkçeye çeviren Necati Lügal.*

(3) *Le Baron de Baye: Abhazyada; Profesör Eugène Pittard: Kuzey Kafkas Cumhuriyeti 1919.*

(4) *B. Aüzba: Alaşara 9/1967.*

(5) *Colombia Üniversitesinin (Kuzey Kafkasya'da yaşayanlar ve dilleri) adlı yayını. Türkçeye çevirip Kafkasya Kültürel Dergisinde yayınlayan: Yıldız Okyay Tlifij.*

(6) *Met İzzet. Kadim Kafkasya s. 244.*

(7) *Türkçeye çeviren Binbaşı Sadık.*

(8) *Bassaria Simon. 22 Eylül 1918 günlü Tanin gazetesi (İstanbul).*

Çerkesyada Hükümet Şekli Ve Uygarlık Düzeni

I

Ahmet Mithat HAGUR

Siyasal bilimlerin ki adetâ her fikresi bir insan kaniyle yazılmış ve diğer anla-
miyle her kuralı bir kan bahasına konul-
muştur. Çeşitli milletlerin bir çok hükü-
met şeklini ve türlü türlü uygarlık düze-
nini belirttiği halde Çerkesya da görülen
bir nevi hükümet şeklinden ve bir çeşit
uygarlıktan bilmem nedense bahsetme-
miştir.

Sayılan ve belirtilen hükümetler şek-
lini VOLTAIRE'in gözüyle göreceksiniz
ya da DİYOJEN'in fikriyle düşünelim in-
sanların hükümet hakkındaki değişik fik-
irlerine kahkahalarla gülebileceğimize
karşılık Çerkesya'da son zamanlarda gö-
rülen Hükümet şekli ve medeniyet düze-
ni VOLTER ve DİYOJEN gibi insanların
çeşitli fikirlerine gülüp bakan filozoflar
bizzat gelip de inceliyecek olsalar yine
gölünecek bir yerini bulamayacaklarından
emin olduğum için bu medeniyeti ve o
hükümet şeklini dahi önemli karşılama-
mış olduklarından siyasi bilim sahipleri-
ne ne kadar şaşıtmış ve hak kazanırım fik-
rindeyim.

Belirten adamın açıklamasını mutlaka
iltizam etmesi gerekmez. Meselâ ben Çer-
kesya da Hükümet şeklinden ve medeni-
yet düzeninden bahsettiğim halde bu me-
deniyeti, bu hükümeti insanlar için cid-
den arzu etmiş olmaktığım iktiza etmez.
Ancak bunu kabul etmiş bulunsam dahi
benim aleyhimde utanç olarak ne kalın-
tı bulunabilir ki bunu Çerkeslerin hükü-
met idaresi şekillerinde ve medeniyet dü-
zenlerinde insanlığın ve daha iyi bir de-
yimle fena göreceği hiç bir şey yoktur.
Çerkesyada görülen hükümet; Paris'teki
Kommun (Commune) lerin hülya ettik-
leri hükümete hiç bir zaman nisbet ka-
bul etmediği ve onlar toplumun yıkılışı-
na çalıştıkları halde bunlar huzur ve sa-

adetten başka bir şey aramadıkları ci-
hetle kendi işlerine Kommun (müşterek)
hükümet şeklini dahi katmış ve onu da
muhakeme etmiştir. Bu halde Çerkesya-
yı gözden uzak tutmak doğru değildir.

Hem de Çerkesyadaki hükümet ve
medeniyeti şimdi bir kerecik olsun göz
önüne almaya lüzum vardır. Tâ ki varlı-
ğında bahtiyar iken sonraları bahtsız ol-
muş olan o güzel memleketin hürriyet
tarihine son çekilmiş olduğundan bizden
sonra gelenler "ORADA BÖYLE BİR HÜ-
KÜMET VAR İMİŞ, BÖYLE BİR MEDE-
NİYET HÜKÜM SÜRÜYORMUŞ" desin-
ler ve bundan da bir tecrübe ve ibret
dersi alsınlar.

Eilğin arayıcılar mutlaka toplulma
yerleşen insanların tâbi oldukları hükü-
metleri arayıp tarayıp bunun için esasın-
da üç şekil bulmuşlardır ki birincisi müs-
takil diktatörlük, ikincisi meşrutî (şarta
bağlı) hükümet ve üçüncüsü ise cumhuri-
yet idaresidir. Cumhuriyet taraftarları;
güya kendilerinin istedikleri hükümeti
şeklinin insaniyete ve medeniyete en uygun
olan şekli diyerek diktatörlük hükümeti-
ni "Diktatörlük demek dünyayı babasın-
dan kalma bir çiftlik gibi kullanmak ü-
zere bir kişinin eline vermektir" diye fe-
na görürler (1) ve Meşrutiyet idaresini
de "Meşrutî hükümet ise yine dünyayı bir
adamın istifadesine mahsus çiftliktir dü-
şüncesiyle yalnız bu çiftliğin şurasına şal
gam ekeceksin, burasına turp gibi bazı
şartlarla yine bir kişinin eline terketmek
tir" diye hor görürler. Diktatörlük hü-
kümeti ya da meşrutiyet idaresinde baş-
ta bulunan imparator veya krala kendi
babasından kalma çiftlik gibi kullanmak
üzere istifade eline almış müstebidler na-
zariyle bakacak isek bazı cumhuriyet ida-
relerini de bunlardan saymak doğrudur.

İşyanlar, ihtilâller çıkarıp bunca kan dök-
tükten sonra evvelce bir adamın istifa-
desinde bulunan dünyayı beş, on tamah-
kârın çapulculuğuna bırakmak değil mi-
dir?

Halbuki biz Çerkesyada bir çeşit hü-
kümet idaresi şekli gördük ki belirttiği-
miz üç çeşit hükümetin hiç birisine kı-
yas kabul etmez. Halkı ne vergi verir, ne
asker. Ne hâkimdir, ne mahkûm. Fakat
ne emniyetleri tehlikede ne istirahatları.
Hiç bir kimse diğerinin' hukukuna fuzu-
li taarruz etmediği gibi ne polisleri var-
dır ne hapishaneleri... Herkes ahlâk ve
terbiyeyi anasından öğrenmiş olduğu için
(ahlâkını düzeltiyorum) diye utanacak
kimse yoktur. Herkes kendi âleminde hâ-
kim. herkes kendi âleminde mahkûm.
Herkes kendi malına sahip, herkes kendi
mülküne mutesarrif. Mülk kendi mülkü
olduğuna inandığı gibi herkes de tasdik
etmiş olduğundan mülkün kendi mülkü
olduğunu gerek kendisine ve gerekse sâ-
irlerine inandırmak için tapu filan gibi
şehâdetnameye muhtaç değil. Ne impara-
torları var, ne kralları, ne de cumhurre-
isleri... Ne cellâtı var ne hapishanele-
ri. Dağda bayırda yaz kış, gece gündüz
istedikleri gibi gezerler, ne kimse pasa-
port sorar ne de nüfus kâğıdı ne de şü-
heli kişi diye geldiği yere geri çevirme
var. Öyle ise orada hükümet yok idi. Çer-
kesler başı boş idi. Vahşi idi. Bunu söy-
leyen affeder. Pek kuvvetli bir hükümet-
leri var idi ve kendileri dahi pek mede-
ni idi. Böyle olmamış olsa yazımızın ba-
şında "Çerkesya da hükümet şekli ve me-
deniyet düzeni" der miydik?

Hükümetin varlığı neyle belli olur?
Herkesin emniyeti, herkesin saadeti ile
değil mi?

Görünüşte Çerkesyada ne hükümet
Başehri var idi, ne hükümet dâiresi. Ne
millet meclisi var idi, ne de kanunlar da-
iresi, ne maliye bakanlığı vardı, ne mil-
li savunma bakanlığı, ne polis, ne taşra-
larda vali, ne kaymakam ne de müdür.
Hiç bir şey yoktu. Fakat kimsenin hak-
kı kimsede kalmaz ve herkes hürriyetini,
ırzını, canını, malını, rahatını, saadetini
germiş olmaları ile isbat edilebilir.

pek güzel muhafaza eder, keyfine bakar
idi. Bunlara vahşi demek şöyle dursun
Bedevi bile diyemeyiz. Zira Afrika ve As-
ya çöllerinde görülen bedevilerin, aşiret-
lerin şeyhi ve reisi adetâ bir imparator-
dan daha ziyade müstakil olup çevresi ü-
zerine mütegalibedir, müstebid bir suret-
te idare eder. Halbuki Çerkesyada müte-
gallibe ve müstebit idare kimseye nasip
ve müyesser olmamış, bundan başka
ferdlerini mahkûmiyeti altına aldığı da
işidilmemiştir. Çerkesler medeni insan-
lardı. Çiççi idi, çoban idi, sanatkârdı, tüc-
cardı, alim idi, din adamı idi, asker idi,
insanlığı tanır güzel ahlaklı adamlar idi.
"İDİ" tabirinden "ŞİMDİ DEĞİL" mânâ-
sı anlaşılmasın. Memleketlerinde iken
taşdıklar tam hürriyet ile şimdiki halde
Osmanlı buldukları (2) için Osmanlı-
ğa nisbetle o tabiri kullandık. Ama de-
nebilir ki çerkesler bu kadar üstün idiler,
bu kadar mutlu idiler de memleketlerini
Ruslara niçin teslim ettiler? Fakat zan-
netmem ki böyle bir düşüncede buluna-
cak bir adam bulunabilsin. Çünkü herkes
bilir ki toplum, cemiyet ve medeniyet, hu-
kuk ve ahlâk ve bunların muntazam bir
şekilde yayılışından meydana gelen huzur,
rahat, servet, saadet ve refâh hep başka
bir şeydir. Galibiyet ve mağlubiyet de
başkadır.

Eğer Çerkeslerin Rusya elinde mağlup
olmaları bence dünyanın sitayiş ve sevgi-
sini çeken hükümet şekli ile medeniyet
durumlarından neşet eylemiş ise Rusyalı
elinden Lehistan (Polonya) niçin yakasını
kurtaramamıştır? İşte onlarda her çeşit
hükümet şekilleri görülmüş ve hattâ bir
aralık da Avrupa'nın muazzam devletle-
rinin himayesi altına bile girmiştir. Va-
tanlarının savunması uğrunda Lehli kah-
ramanların gösterdikleri üstün fedakâr-
lıkları kimse inkâr edemez ki ben inkâr
edecek kadar hak bilmemezliği paylaş-
mak için doğru bulmağa cesaret edebile-
yim. Ancak bu gayrette, bu himmet de
Çerkeslerin daha ileriye varmış oldukları
biçâreler hükümeteşsiz, parasız, silahsız,
askersiz, yardımcısız, hâmisiz oldukları
halde ruslara karşı tam yarım asır göğüs

Galibiyet, mağlûbiyet öyle bir şeydir ki âlemden en büyük ve en kudretli milletlerin de başına gelir ve en küçük, en zayıf halkın da. Bizim konumuz, Çerkesyada hükümet şekli ve medeniyet düzeninin insanlığa aykırı olmadıktan başka ne kadar uygun olduğunu göstermekten ibaret olup eğer belirteceğim olayları güzel bulursanız o zaman memleketlerinin düşman eline geçmesi yalnız kendi saadet ve yaşayışlarına göz diken düşmanın da-

ha zorlu ve daha üstün bir kuvvette olmalarından ileri geldiğini teslim edersiniz.

(Bitmedi)

(1) Yazar Ahmet Midhat efendi bu yazıyı 1290 (1874) yılında İstanbul'da Kırkanbar mecmuasında ve 13 üncü sayısında yayımlandığını okuyuculara hatırlatmak isterim (Dr. V. G.)

(2) Bu yazı imparatorluk ve istibdat devrinde yazılmıştır.

YARDIM VE TEBERRULAR..

Yazan : Cemal ARIÇ

Şüphesiz, insanlar yardım etmekten büyük bir zevk duyarlar. Maddî ve manevî yardımlardan hangisi olursa olsun herkesin mânevî zevkini tatmin eder ve idrâk ile yapıldığı için de, yardım edilende yarattığı hicab duygusunun aksine, vicdan huzuru verir.

Toplumda yüksek ruhlu, asil duygulu insanlar daima kendilerini gösterir ve her yerde kolayca ayırd edilebilirler. Gönül hiç bir şeyin altında olmasını istemez ama, yardım etme zevkini kendi inhisarları altında tutmaları, toplumun yardım-severlere tanıdığı haklı bir tasarruftur.

Kurulan cemiyetlere bir nevi ikmâl merkezliği ederek onları ayakta tutan hamiyetperver vatandaşların duyduğu mânevî zevk ve vicdan huzuruna mukabil yardım görenlerde aranan minnet hissi de çok iyi bir kadirşinashık delili ve yıkılmayan bir âhenk teminatı olur.

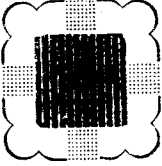
Kurduğundanberi sekiz ay içinde İZMİR KUZEY KAFKAS KÜLTÜR DERNEĞİ'ne de kıymetli hemşehrilerimizden, mühim miktarda nakdî ve aynî yardım görülmüştür ki, defterlerimize iftiharla kaydettiğimiz bilhassa nakdî yardımlardan bazılarını aşağıda gösteriyoruz.

Gerek hizalarında isimleri yazılı ve gerekse, sütunlarınızı fazla işgal etmemek için isimlerini buraya alamadığımız teberru sahiplerine, gösterdikleri yakın ve duygulandırıcı alâkadan dolayı, sayın derginiz vasıtasıyla derneğimiz adına ayrı ayrı teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

T. L.

2500	Nazmi Timer (Tüccar - Ziraatçı) Torbalı
700	Zeki Rıza Şahinoğlu (Avukat) İzmir
600	Aydemir Aşkın (İk. Doktoru) İzmir
350	Ekrem Timer (Fabrikatör) Bayındır
300	Macit Güsar (Em. Albay) İzmir
150	Hasan Açû (Serbest Muhasip) İzmir
130	Şaban Tekin (Gazoz İmalâtçısı) İzmir
100	Mazhar Erdoğan (Polis Kom. M.) İzmir
100	Bn. Mâlike Sandıkoğlu - İzmir
100	Avni Doğan - İzmir
100	Hüsnü Cilâ (Öğretmen) Bornova
100	Kemal Carfi (Tüccar) İzmir

ŞİİR

Çoban Çeşmesi

NE - UM AŞINH

Kafkasya adında
Bir belde var kuzeyde,
Ve o belde de bir dağ,
Dağın eteklerinde uzanan
Bir keçi yolunun kenarında
Ulu bir çam ağacı.
Bu asırlık çam ağacına
Arkadaşlık eden
İsimsiz bir çoban çeşmesi,
ÇOBAN ÇEŞMESİ...
Akar da akar,
Durmak nedir bilmeden,

Geceleri ay ve yıldızlara
Gündüz rüzgâr ve çam ağaçlarına
Söyler eski bir kahramanlık destanını;
Bir ağıt, bir hürriyet türküsü.
Yorulmadan,
Bıkmak nedir bilmeden
"HÜRRIYET" der.
"Kafkasyamın dileği."
"Hürriyet ister,
Dağr, taşı toprağı."
Ve Kafkas rüzgârları iletirler,
Dünyanın dört bucağına
O'nun her türküsünü, destanını
Anlatır çoban çeşmesi
Anlatır
Eski günlerin mutlu anılarını...
Anlattıkça coşar çoban çeşmesi,
Coştukça coşar ve taşar
İşte o zaman durduramaz onu
Ne toprak, ne taş ne de beton setleri
Hürriyet,
Hürriyet ister çoban çeşmesi.
Bir gül açar,
Kaf dağında,
Rengi, kandan kırmızı.
Bir bülbül öter
Kaf dağında,
Sesi
Hürriyet istegenlerin sesi.
Bir ırmak akar
Kaf dağında,
Boyalıdır
Şehitlerin kanıyla.
Bir rüzgâr eser
Kaf dağında,
Hürriyet türküsü gibi gelir
Kulağıma.
Bir millet yaşar
Kaf dağında,
Mutlu olmaktadır dileği,
Vatanında.
Bir güneş doğar
Kaf dağında,
Yaklaştırır insanları
Mutlu olacak
Bir gün gelecekti
Kaf dağında,
Bütünüyle insanları
Hür olacak
Kutsal vatanda.

Yalnız Adam

I

TSEY İBRAHİM

Köyün tam kıyısında, bir akarsuyun yüksek kenarının üstünde kutu gibi küçük bir ev güzelce sıvanmış duruyor. Tertemiz süpürülmüş avlusunda, iki üç meyma ağacı var, etraftı meşe citleri ile örülmüş. Avlunun kapısı sağlam yapılmış, kolayca açılabilmesi içinde kapının altına küçük bir tekerlek takılmış. Evin yakınında birde atlık var. Atlıkta, Kabartay cinsinden doru bir kısrak var. Uzun tırnaklarıyla yeri eşerek, kişneyişle sahibini çağırıyor. Evle atlığın arasında tepeleri foterli; çitten yapılmış üç ambar duruyor.

Her sabah güneş doğmadan önce, evden kısa boylu, tıknaz bir adam çıkıyor. Sol elinde bir kıl torba duruyor, sabahın temiz havası ile ciğerlerini dolduruyor. Sıyah kıvrıkcık sakalını eliyle sıvazlıyor, sağlam beyaz dişleri ağzında sedef gibi parlıyarak gülümsiye gülümsiye sol ayağıyla da biraz aksiyarak atlığa gidiyor.

At sahibinin ayak sesini işince durduğu yerde duramayıp, eşiniyor sevinçle kişniyor. Sahibi de atın yelesini okşıyarak, boynunu tapıklıyor. "Hayırlı sabahlar güzelim." diye atı çağırıyor, atlıktan çıkıyor, avlunun dışında bulunan caddenin üstündeki çeşmeye sulamaya götürüyor, tertemiz soğuk sabah suyuyla suluyor, avluya getirip çit yemliğine bağlıyor. Başına torbayı takarak tımar etmeğe başlıyor.

Tımarı bitirince torbayı başından alıp, yemliğe taze biçilmiş ot koyuyor, atını bir daha gözden geçirerek eve dönüyor.

Tımaf, elinde çapa ile evden çıkarak bahçeye gidiyor. Güneş kızıncaya kadar orada çalışıp, sonra kısraka eğeri vurarak dışarıya çıkıyor, gece yarısına kadar eve dönmüyor.

Tımaf her zaman kederli dönüyor fakat hiç bir şey demeden atın yemliğine koyup eve giriyor, bir dakikada lambayı yakıp çabucak söndürüyor; geceleri Tımaf'ın küçük evi karanlık, kederli, avlusunda da ıssız bir tiksinti var, atından da bir ses çıkmıyor, ne eşiniyor, nede kişniyor. İnsanların dedi-kodusu; yüz dilli yılan gibi, Tımaf'ın küçük evini sarıyor:

— İştittiniz mi?. Tımaf?..

— Biliyor musunuz Tımaf?..

Hapakların Hamsas, arkadaki çit divara yaslanmış, sırdaşı komşu kadına:

— Bu sabah seni o kadar bekledim, diyordu. Bu gece ne kadar korktuğumu söylesem inanmazsın, az kaldı korkudan düşüp ölüyordum...

—Aman ulu Tanrım, ne oldu?

— Kocan yine mi dövdü seni? diye soruyor, diğeri de.

— Hayır benim söylemek istediğim o değil, kocan dövsede yine seni seviyor. O kadar mühim değil. Ben Tımaf'tan bahsediyorum.

— Tımaf mı dedin

— Tabii o. Biliyor musun geceleri herkes yattıktan sonra, pencerelerden dinlemek adetimdir. Bazen hiç unutamıyacağım bir şeyler görüp işittiğim de oluyor. Dün akşam evde yapayalnız oturuyordum. Kocam çaldıklarını paylaşmak için, metelerle kambolatılara gitmişti. Çocuklarda uyumuşlardı. Ben yalnız uzanıp oturuyordum: "gideyim o ellerden ayrık-sı Tımaf ne yapıyor pencereden bakayım." diye yürüdüm. Yürüdüm ya kalbim çıkacak gibi atıyordu. Tehlikeli biliyor musun?

— Tabii tehlikeli olmaz olur mu, gece bu. Sahi söyle, diyor öbürü sabırsızlıkla, bu maceranın sonunun nereye varacağını verdiği sabırsızlıkla ve heyecanla, işin tehlikeli yönünün kendisinde yarattığı korku, Hapakların gelinini sitma tutmuş gibi tir tir titretiyordu.

— Ayaklarının ucuna basarak, kulakların uğulduyarak, çatlıyacak gibi kalbim çırpınarak, pencerenin önünde durdum. Evin içi kapkaranlık, hiç bir şey göremiyorum, fakat evden birisinin mırıldanarak hareket ettiğini farkediyorum.

— Cinlerle konuşuyorsa diye komşu kadın öbürünün sözünü kesti.

Onun kadının sözünü kesmesi, Hamsanın konuyu değiştirip başka yöne kaymasına sebep oldu. Konuşmaları başka istikametlere gitti. Saçmalamaya başladı.

— Susda anlatmama imkan versene, dinle sonra olanları. İşittiğin mırıltı sesinden şunları anladım.

“Yarabbi Ulü Allahım, anamı babamı, hısım akrabalarımı bulmamda bana yardımcı ol. Onları hiç görmedim, kim olduklarını da bilmiyorum. Ey merhameti büyük olan yüce Allahım.”

Bundan sonraki sözler anlaşılıyordu. Yalnız inilti ve iç çekme sesleri geliyordu. Sonra ağlayıp sızlanmaya başlayınca başımın tüyleri ürperdi.

Tekrar mırıldanmaya başlayınca, sarıp durduklarını anlamaya başladım. “Ona sen bana acıyıp yardımcı olmazsan, cinlerin padişahına yalvaracağım, onun kudreti büyüktür, o bana yardım eder.”

— Neler söylüyorsun.

— Vallahi söylediklerimin hepsi doğru, söylüyorum ya, sızlanarak, cinlerin padişahının adını söyleyince, beni pence-
renin önünden birisi bakmış gibi fırladı, bahçelerin içinden koşarak eve geldim. Acaba arkamdan büyücü geliyor mu diye arkama baka baka koşuyordum. Bir de baktım ki, aman ne korkunç Tımaf'ın bacasının üstünde, kıllı siyah bir şeyin, boynuzlarını sallıyarak oturduğunu gördüm. Dizlerimin bağı çözülerek oracığa düştüm, kocamın sesini işitinceye ka-

dar oradan kalkamadım. Aman Allahım nasıl korkuttu beni. Çit duvarının iki tarafındaki iki komşu kadın, o sıcak yaz gecesinde böyle konuşuyorlardı. İkinin de korkudan zayıf uzun yüzlerinin kanı kaçmış, renkleri uçmuş, mehtapta benizleri solgun gözüküyordu. Göz kapakları uyumuş gözleri dalgın uzaklara bakıyorlardı.

Bu kadınlar, şeytanların, siyah beyaz cinlerin varlığına inanıyorlardı. İnançları çok fantazileri büyüktü.

Tımaf insanlara karışmadan tek başına çalıştığından, ona verilen “Tek, yabancı çirkin insan” isminden korkak kadınlar ciddi surette korkuyorlardı. Tımaf'ın küçük evine de yaklaşmaya cesaret edemiyorlardı. Tımaf hakkında bir çok yanlışlar uydurulmuştu.

Erkeklerin Tımaf hakkında görüşleri daha başkaydı. Erkekler onu gerçekçi bir insan olarak kabul ediyor ve tanıyorlardı. Kendisi aldatıcı bir ermeni olduğundan, çerkesçeyi bildiği için çerkes göründüğünden söz edilirdi.

Ya Tımaf kimlerdendi.

Önu kimse bilmiyordu, Tımafin kendisi de bilmiyordu bunu.

Günün birinde bir beyin odasında konuşulurken, söz arasında, Kanikonun Tımafin soyunu biliyormuş gibi ağzından laf kaçırdığını öbürü işitti. Onun tek başına bir insan oluşu ona bir çok şeyleri düşündürüyordu. Evine nereden geldiğini, hangi milletten olduğunu kendisine öğretecek bir ipucu geçtiğinin ona verdiği heyecan, onu yerinde oturamaz yapmıştı.

Ama Kanikonun yanına nasıl gidebilirdi? Tımafı kanokların evinin semtine bile yaklaştırmazlardı. Tımaf bir türlü cesaret edemiyordu amma, bu işin peşini bırakmakta istemiyordu. Fakat onun içindeki neslini aslını öğrenmek arzusu, kanikoların büyüklüğüne karşı olan korkusuna üstün geldiği için kanikoların evinin yolunu tuttu.

Bir yaz günüydü. Tımaf sabaha karşı evinden çıktı, kimseye görünmemek için

çayın kenarına gelip çayın üstünde köprü vazifesi gören tek ağacın üzerinden çayı geçerek kano hacının bulunduğu köye doğruldu.

Köyün arasında iki kilometrelik mesafeyi bir saatten daha az bir zamanda aldı. Tımaş Kanikonun evine yaklaşınca ufuk kızarmıştı. Sabah ezanının sesi de duyuluyordu. Bu kadar erken köye girmeyi uygun bulmayan Tımaş köyün yokuşundarmut ağaçlarının yanına oturdu. Toprağın yüzüne çıkan ağaç köklerinden birinin üstüne oturup iyice içini çekerek alındaki teri sildi. "Bugün başıma neler gelecek ki?" Köyden yana bakarak düşünüyordu. Tımaş, Kanoko söylemek istemez mi ki? Allah göstermesin. Benim bilmek istediğimi bildiği halde söylemezse büyük günaha girmiş olur" Tımaş bunları düşünürken birden gözleri dumanlandı, gözlerinden akan yaş damlaları esmer yanaklarından yuvarlandı. Kıvrıkcık siyah sakallarına karıştı. Böylece kütüklerin üzerinde oturan Tımaşın geçirdiği sefil hayatın düşünceleri kafasına takıldı. Hiç yüzünün gülmediği çocukluk yıllarını hatırladı. İşte hiç tanımadığı bir adam atın indiriyor yere bırakıyor, oradan ayrılmak için atın başını çeviriyor. At arka arka geriye gelerek, küçük Tımaşın ayağına basıp yere yapıyor. Tımaş ayağının büsbütün ezildiğini sanarak çok çok ağlıyor.

Ondan sonra küçük bir evde, yırtık pırtık bir çaputa bağlı ayağının çok ağrıdığını hatırlıyor.

Bunlar hiç unutamadığı çocukluğunun acı hatıralarıydı. Aksaklığı da o zamanlardan kalmıştı.

Tımaş gençliğinde de gün görmedi. Hayatı el evinde geçti. Küçüklüğünden bu yana herkesten yetim muamelesi görüyor, kendisine merhameten verilen bir dilim ekmeğinin acılığını anlıyordu. Tımaşın anasız babasız olduğu yüzüne vuruluyor, bunlar da kendisini çok rencide ediyordu. Çevrenin onu küçümseyişi ona muhatap olmayı kibirlerine yediremeyişleri, Tımaşın gücüne gidiyordu. İnsanların ona kar-

sı olan kötü davranışları, onun bir sokak çocuğu olarak yetişmesine yol açmıştı. İnsanların değer ölçüleri nesep ve zenginlik olduğu için, Tımaş yaşadığı müddetçe kimseden yüz bulmadı.

Asaleti bilinmese de, hiç bir hisım akrabası olmasa da, insanlar arasında itibarı olması için, paranın çok olmasının kafi olduğunu Tımaş, son günlerde öğrenmiş bulunuyordu. O zamanlar, paraya sahip olabilmenin en kısa yolu, hırsızlıktı.

Gözün gözü görmediği bir gecede, arkadaşlarıyla hırsızlığa gittiği ilk geceyi Tımaş bu gün olmuş gibi hatırlıyordu. Başladığı bu çok tehlikeli işten çok para kazanacağını zannediyordu. Neydi Tımaşın o an kafasından geçen tatlı düşünceler: Gözünün önünde geniş bir avlu güzel büyük bir ev canlanıyordu.

Ama hırsızlığın başarılmasına gelince, işi iyiden iyiyeye karışmıştı. Temkinli olmayışının, aksak ayağının, yaş yerde vaktisiz sürünmesinin faydasını görmemişti. Her neyse atlarını temkinli koruyan yabancı kazakları, kaçırmalarına sebep olan, gecenin mehtapsız karanlık olmasındaydı. Tımaş kendisi ormana kaçarak kurtulabilmişti. O korkunç kalabalık uzaklaşınca kadar ormanın içinde yatıp, onlar uzaklaştıktan sonra, sine sine, kuytu yerlerden kaçıp eve geldi. İşlerinin ters gitmesine sebep olarak arkadaşları kendisini gösterip dağılıp gitmişlerdi. Tımaşın artık arkadaşlarına güveni kalmamıştı. Bundan böyle bu türlü para kazanmaktan vazgeçmişti. Tımaş bundan sonra o köyü terkederek uzak bir köye göçtü. Bir çok seneler didinin yorulduktan sonra, küçük bir evle birkaç kuruşu sahip olabildi. Bu ara yaşı bir hayli de ilerledi. Tek başına bir insan oluşu da onu düşündürmeye başladı. Burada doğup hisımını akrabası olup onların şefkat muamelesi görenlere ne kadar imrenirdi. Tımaş adamın derdini söyleyecek, kendisine el uzatacak bir yakını olmasın ne kadar da bahtiyarlıktır.

(Devamı var)

DÜZELTME VE ÖZÜR — Dergimizin "İçindekiler" kısmında "Asetinlerin Ataları" yazısının yazarı B. BATIRHAN olacağı yerde Batırman şeklinde dizilmiştir. Gene aynı sütunda Ö. BÜYÜKA imzası da B. ÖMER şeklinde çıkmıştır. Düzeltir özürler dileriz.

Gürcüler, Gürcüstan

Yazan : A. Ö. MELASVİLİ

Kafkasya'nın güney batısında, Karadeniz'in doğusunda yaşayan beyaz ırkın çok eski ve güzel bir soyuna Türkler, Gürcü ülkeye Gürcüstan derler.

GÜRCÜ ADININ MENŞEİ :

Primitif çağda, Güney - batı Kafkasya, Horos, Hurüz, Kürüz, Kurzün adlı bir kavim tarafından iskan edilmişti. Bu isim hala komşuları tarafından Gruz, Gurc, Gurci, Gürcü olarak muhafaza edilmektedir.

Aynı kavim adı (etnonim), bize İranlılar tarafından da intikal etmiştir. Bu ülke halkına, horoz milleti anlamına, Horos, Huruz, denilmiş, bu isim sonradan Gürcü, Gürcü, şekline girmiştir.

Altın Post Yurdu Kolhit (Batı Gürcüstan) isminde, Prehistorik çağda buralarda, Kruz, Hruz, milletinin varlığına tanıklık etmektedir. (1)

Bir açıklamaya göre Kolhit halkı Korktan, Kork, Korc, Gurc, Gurci, Gürcü, adı ortaya çıkmıştır. Gürcü ulusunun yaşadığı ülkeye de Gürcüstan denir.

KARTVELİ ADININ MENŞEİ :

I — Efsaneye göre,

Kafkasya milletlerinin, Yafes'in oğlu Targamos (Torgoma) 'tan geldiği hakkında efsaneyi nakleden Saint Martin (11, 57, 176 v. dd.) 'e göre gürcülerin efsanevi cetleri ve Torgoma'nın ikinci oğlu Kartlos, şarkta Tiflis altındaki Borçalı çayı ağzından garpta Suram dağlarına kadar olan bölgede yerleşmiş ve Kartvel ismi bundan doğmuştur. İşte Nuh Peygamber'in oğlu Yafes oğlu Torgoma'nın ikinci oğlu Kartlos'a izafeten Kartvel adı ortaya çıkmıştır.

II — Bilimsel olarak,

a) Kartvel adının, Gürcülerin ilk anayurtları olarak kabul edilen ve Kalde ile ilgili sanılan Kardudan geldiği iddia edilmektedir. Buna göre, Sümerlerle bir dil ailesine mensup olan Iberler, Kalde - Urartu camiasına dahil iken, milattan önce VI. asırda, Van havalisinden çıkarıldıktan sonra kendilerinden önceki kavimleri kısmen şimale sürerek ve kısmen de onlar ile karışarak Kafkasyaya yerleşmişlerdir, (2)

b) Kura vadisi halkı kendilerini Kartveli adlandırır. En yetkili etnologlara göre Kartveller, Kafkasyanın bu bölgesinin yerli halkı değildir. Güney ve güney batıdan göçle gelmişlerdir. Kartvel adı ki elemandan meydana gelir :

1 — Karduk'ları hatırlatan Kar, Kart (Kard) ve Küçük Asyanın Kar'ları;

2 — Tvel — Tubak — Pontik Kıyısız Tibarenci;

Bu hattın uçları arasında Kardukların ülkesi ile Tibaren'lerin ülkesi yer alır ki Kartvellerin asil yurdunu burada kabul etmek gerekir. (3) Kutsal kitaplarda Tibaren, Tubal, Tobal olarak zikredilir.

Bu iki eleman birleşince, Kar - Tubal, Kar - Tvel, Kartvel meydana gelir.

Başka bir açıklamaya göre Tubal'lar Anadoludan doğuya göçetmiş bugünkü Kura Nehri vadisine yerleşmişlerdir. Yeni göçmelere Kura - Tubal'ları adı verildi. Buradan da, Kura - Tubal (Tobal), Kur - Tvel, Kartvel doğmuştur.

Bu vesile ile aşağıdaki kelimelerin karışıklarının verilmesinde fayda mülahaza edilmiştir:

Kartveli : Gürcü

Kartveli eri : Gürcü ulusu

Kartuli : Gürcüce

Sakartvelo : Gürcüstan

İBERLER, İBERIA (İBERYA) :

Kadim Gürcüstan İberya (Kura Vadi-si), Baskça bir isimdir. Baskça ibar, nehir, vadi demektir.

Kartvel-Kafkas yerli eş adı Sper. İspir'dir. Hala Sper, İspir Ülkesinin Denizi, anlamına, İspiris Zgva, terkibi kullanılır.

Iberia, Sper ve İspir, İberlerin kavim adı deyimleridir.

Ermenice eş adı ve kavim adı, Virk'tır. Bu da İvir'dan gelir. Çoğulu İvirk'tır. Bunun içinde muhtemelen, Proto-Frig halkının eski kavim adı gizlidir. Bu düşünceye göre İberler Karadeniz Frikleridir. Ermenilerin geleneksel kitaplarında Gürcüstan sakinlerine Virk denilmektedir.

Bu arada Batı İberler'i olan Bask'lardan birkaç cümle ile bahsetmek yerinde olacaktır:

Spanii'nin eş adı olan Batı İberler, Doğu İberya (Kadim Gürcüstan) dan İspanya'ya göç etmişlerdir. Bugün Güney Fransa ve İspanya'da yaşayan Basklar Eski İberyalılardır. Hindu-Avrupai de-

ğildirler. Dilleri Gürcüce ve Kafkas dillerine yakındır. Hispania, İspana, İspanya Baskça veya Batı İberce bir terim olup Akdeniz sahili ile Pirene arasını ifade eder. Baskça Ezpana (Espaina) Dudağ, sahil, kenar, kıyasal demektir. Hesperia da Hispania'nın eş adıdır. (4)

İspanya'nın ilk sakinlerin yani İberler (İberyalılar) 'e izafeten yarımada ya İberik Yarımadası denir.

MUHTELİF MİLLETLERİN GÜRCÜLERİ ADLANDIRMALARI :

Türkler ve İranlılar : Gürcü, Gürcüstan. Yunanlılar : Gürcü, İber, Gürcüstan, İberya, İverya, İvirya. Ermeniler : Gürcü, Virk, Vrats, Gürcüstan, Verya. Araplar : Gürcü, Curzan, Kurc, Al-Kurc. İngilizler : Gürcü, Georgian, Gürcüstan, Georgia Ruslar : Gürcü, Gruziner, Gürcüstan, Gruzya. Fransızlar : Gürcü, Georgien, Gürcüstan : Georgie.

(1) Prof. J. Karst, *ESSAI SUR L'ORIGINE DES BASQUES, IBERES ET PEUPLES APPARENTES - STRASBOURG. 1954.* Sahife : 52

(2) *İSLÂM ANSİKLOPEDİSİ Cilt : 4 - Sahife : 837*

(3) Prof. J. Karst *Aynı eser. Sah. : 51, 52*

(4) Prof. J. Karst. *Aynı eser. Sah. : 49, 50*

Kuzey Kafkasyalı Şair Balkar Fovset

Balkar Fovset, Kaberdey Balkar Cumhuriyetinin Kışpek köyünde doğmuştur.

1955 senesinde Nalçık Üniversitesini bitirip öğretmen olarak çalışmıştır. Ondan sonra Moskova'daki Maksim Gorki adındaki yazarların enstitüsün de okuyup 1960'da bitirdi.

Fovset şiir yazmaya küçük kızken başlamıştır. İlk şiir kitabı 1958 de "Nexuş - Sabah Şafağı" adıyla Nalçıkta basılmıştır. 1960 - 1961 yılında Moskova ve Nalçık da Rusca iki kitap çıkarılmıştır. 1963 de de Rusca ve Adıghece "Zaguaguer Da-

xeş - Sevdiği Güzeldir" adıyla Nalçık da basıldı 1967 de "Vafer Xızodik - Göğü Yaldızlıyorum" adı verilen son şiir kitabı Nalçık da yayınlandı.

Bu yılda Nalçık ve Moskovada da iki kitap bastıracaktır. Birisi Rusca, diğeri Adıghece ve "Gukhem Yi Lerikh - Ümidin Basamağı" adı altında çıkarılacaktır.

Fovset çeşitli yerler de çalışmıştır. Oşhamafe - Elbruz mesmuasın da yazar olarak bir müddet çalıştı. Şimdi hiç bir yerde çalışmayıp Adıghe dili ve edebiyatı hakkında doktora çalışmaları hazırlamaktadır. Bu çalışmalarını gelecek yıl bitirmeye gayret etmektedir. Sovyetler Birliğindeki yazarların 1959'dan beri üyesidir.

Asetinlerin Ataları Kim di ?

Derleyen : B. BATIRHAN

Dr. E. Kirimal derginin 49. sayısının 11. sayfasında "Kuzey Kafkasyada yaşamış eski İskit ve Alanlarla bugünkü Osetinlerin akrabalığı ispat edilmiş ve münakaşa kabul etmez bir gerçek haline gelmiştir." demektedir.

P. A. Zurayev- Severniye İrantsi vos-toçnoy Yevropi İ severnogo Kavkaza (Doğu ve kuzey kafkasyanın iranlıları) New-york 1966, cilt 1, sayfa 341.

"Osetin araştırmacı P. A. Zurayev yukarıda adı geçen eserinde Asyadan çıkma ve Ural ve İdil boyu üzerinden Kuzey Kafkasya topraklarına sızan bütün kuzey İ-ran kabileleri gruplarının rabıtalı tarihini ortaya koyma ödevini yüklenmişti. (s-9). Savromatlar (M.Ö. 1000 - 400 yılları); Yazara göre" Asılları bakımından Savromatlarla çok yakın akraba olan İskitler (M.Ö. 720 - 200 yılları); Sarmatlar (M.Ö. 300, M.S. 200 yıl); Alanlar (M.Ö. 300 - 1300 yılları); Antlar (470 - 700); Yaslar (700 - 1400) ve bugüne kadar Kuzey Kafkasyada yaşayan Osetinlere dahil olmuşlardır.

"Zarafkazsky Kray - 1857, adlı kitabının yazarı seyyah Baron Avgust Gökseyzen, eserinin 468. sayfasında: XVIII. asırda rahip Rubriqvist Alanlar ve Asları bir millet olarak tanıdı. Osetinler, Kafkasyanın kuzey yamaç ve vadileriyle büyük ve küçük Kabardaları işgal ediyorlardı. Kraları mevcuttu. Ancak XIV. asırda Batuhan (1) onları Kafkas dağlarına sürdüdedikten sonra -şahsen temas ettiğim Osetinlerin tarihlerine ait çok az bir bilgi sahibi olduklarını gördüm." Önceleri başka diyarlarda bulunuyorduk, buraya dağları aşp geldik. Halbuki Çerkezya denilen yerler bizim öz vatanımızdı, başka milletlerin zoruyla şimdiki yerlerde iskân edildik" diyorlardı. Onların tarihlerinin gerçek yönü olarak bildikleri ise: Gürcü-

lerin Çarı Vahtang (Kurt-aslan) zamanında kendilerinin de adı Bagatar olan krallarının bulunduğu ve Vahtang ile tuştukları bir savaşta Mekete kadar ilerlediği, Kur nehirini at üzerinde geçerken de Vahtang'ın attığı ok ile öldürüldüğü idi.

Gürcü tarihçilerine göre ise: Osetinler şimdiki yerlerine Don nehri boyundan geldikleri; Gürcülerin Çarı Vahtang (Kurt-Aslan 446-499) Osetinleri savaşta yendiği ve meşhur kumandanları Çagutara, ve Bagutlara yıda kendi elleriyle öldürdüğü şeklindeydi.

Bizanslar, Oset ismi bilmezler ve Oset ismi yerine Alan ismi kullanırlarmış. Kostantin Bagrıyarodny, Alanlar, Sventya (2) ya komşu idiler demektedir.

III

Dübua nın 11. cildinin 362. sayfasını esas alan Baron ise: Laslar (3) kapılarından biraz ilerisinde musalenin klisesinde ilk defa 1830 da Journal Asiatic de yayınlanmış şöyle bir yazı bulunduğunu belirtiyor. "Biz Çardçuidze- Şarhılan sülalesinden gelen dokuz kardeşlik. Os-Bagatar, Davit-Sozdan, dört çarla savaşık. Fidaros, Cadaros, Sakur ve Georgi düşmanlarına karşı müthiş kin besleyenlerdendi. Üçü bizden, İsaya sadık rahip idik. Biz dört tarafından geçidi bölünen Dar-yolların (4) sahibi idik. Lassarda güm-rük merkezi olarak tahkim edilmiş şö-retli köprüyü (5) işgal ediyorduk. Bu fani dünyada iyi olursanız öteki dünyada mükâfat bekleyiniz. Bizde Altın ve gümüş kum-Su kadardır. Ben Kafkas milletini kendime bağladım ve üç Çarlığı fethettim. Adetim gereğince Kartalıların (6) Çarlarının kız kardeşini kaçırdım. O

(Çar) yeminle beni aldattı ve günahlarını üstüne aldı. Bagatar'ı suya attılar, Osetinlerin ordusunu silahlarıyla parçaladılar. Kim bu satırları okursa bana dua etsin.

VI

Baron, Kola'nın "Güney Rusyada seyahat" adlı kitabını okuduğunu ve 292. sayfasındaki yazıları son derece enteresan bulduğunu belirttiikten sonra, aynı kitapta bulup merakını celp eden aşağıdaki duayı eserine eklemiştir.

1) Chishaw tabudon chtscho fod dach-rach

2) Wasch - kırıgıchchonda fod dachor-sach

1) Allahım yalvarırım sana, bizim için affet bizi.

2) Kutsal Georgi yalvarınız sana yadım et bize, affet bizi.

3) Deda ohtisa tabadon da charsach nenrad

4) Mihail, Cebriyel tabadan da charsach nenrad

5) Chchodschuat da charsach nenrad

6) Naruasch kırğı tabudan da charsach nenrad

7) Brussabsdi techiad tschidaw gita hidis udonima chtshomde fodda chorsach nenrad tabutawan

8) Kuweniki aguriss monoshtscho fed gürcüstanı tohi dzwota isschtsehonde fodchur sachne zad tut nadami ecoas achne radnt

9) Christuda charsach nenrad

10) Rest mechench chthan nametane-nen aseraserast mache tabon

3) Tanrının anası yalvarınız sana affet bizi.

4) Mikâil, Cebrail affet bizi.

5) Dağların kliseleri affedin bizi.

6) Narsky kutlu Georg affet bizi.

7) Osetinlerin yüksek dağların üzerinde oturan havari ve meleklerle yalvarınız affedin bizi.

8) Gürcü kliseleri, etrafımızda oturan bütün milletler affedin bizi.

9) Hiristos affet bizi.

10) Doğru ve merhametli büyük Tanrı affet bizi.

Kola, bu duanın katoliklerin duasına şaşılacak derecede benzediğine de notlarına eklemiştir.

Baron Cakstravzen'e göre de: 12. asırdaki Mogolların tarih yazarları; batıda Kuban nehrine ve kuzeyde de Don nehrine kadar olan bütün yerlere "Osetya" derlerdi. Komşu milletler (Gürcüler, Lezgiler v.b.) burada yaşayanlara "Osetin" derlerdi. Orta çağda Avrupa ve Arap tarihçileri Osetlerin "Alan" olduğunu iddia ederler. Lezgi isminin buraya karışması "Ammyok Martsel'in 360 senesinde Alan-yada bütün milletleri isimde tanıdığını" ileri sürmesinden doğmaktadır.

XIII., XIV. asırlarda yaşamış İoande Plano, Karpini Rubrihtvist, Bâkam v.b. gibi seyyar rahipler, Kafkasyanın kuzeyinde, Volga nehrinin Don nehrine yaklaştığı yerde yaşayan milletlere bazen "Alanlar" bazen de Osseveler derlerdi. Rus ilk tarihçilerinden rahip Nesto, Alanları Losse olarak tanırdı.

Görülüyorki bugün Kafkasyada yaşayan ve 1959 nüfus sayımında 412592 kişi olarak gösterilen Osetinler, miladın 1300 yılına kadar Alanlar ismi altında bulunmuş ve o tarihten bu yana 677 senede Osetler (Kendilerine göre "İronderle") olarak yaşamaktadırlar. (Allah varlıklarını nice seneler devam ettirsin).

Büyük Alanya ise, diğer büyük milletlerle çarpışarak yavaş yavaş çöküntüye uğramış ve sonunda da komşularına karşı olarak tarihten silinmişlerdir.

(1) Batuhan - Tatarların hanı, Cengiz Han'ın torunu.

(2) Svanetya Gürcüstanda eyalet.

(3) Laslar - Şimdiki Lars geçidi.

(4) Dört tarafından geçit bulunan dar yollar - Daryal geçidi.

(5) Şöhretli kapı - Daryal Köprüsü.

(6) Kartalın Çarlığı - Gürcülerin Kartveli kolu çarı.

Geleneklerimiz Hakkında

Yazan : AHMET ÇETİN

Büyüklerimize Kafkaslılığa en büyük ihanet olarak gördüklerim.

Yirminci asırda toplumların kendi benliklerini aradığı bir devrede, sağlam temellere oturtulmuş bu güzel meziyetlerden uzaklaşmağa çalışmak cidden üzücü bir hadisedir. Bir toplumun başına gelen felâketleri tesbit ederken, o toplumun neslindeki bozulmalardan daha iyi bir izah tarzı bulunamaz.

Gerçekleri inkâr etmek caziptir. Zıka inkâr, gerçeklerden kaçınmayı mümkün kılar.

Hatalarımızın teşhisi sarih bir şekilde yapılmakta ve gün ışığına çıkarılmaktadır. Düstüğümüzü idrak ediyoruz, kalkmak zaruretiyi duyacağız, hangi sahada faaliyet göstermek zorundayız. İşte bize büyük bir hazine. Samimi olmak şartıyla.

Hürmeti, güzel ahlâkı, itidali, şerefi, mesuliyeti, hemşehri sevgisini, kahramanlığı telkin eden ve hissettiren, yaşattıran, ruhumuzu insanca bitmeden, tükenmeden aydınlatan, güzel âdetlerimizi bu gün müzelerdeki nâdir eşyalar gibi muhafaza etmeliyiz, yaşatmalıyız. Bitmez tükenmez azim ve çalımsayla bu meziyetleri yeni nesillere aktarmalıyız. Ferdi ve içtimai topluluğumuzun hayatta muvaffakiyeti için bu realiteler elzem. Bunları dikkate alarak tatbik etmezsek bir gün geçici heves ve iştahaların teşkil ettiği tehlikeli kesif siste kayboluruz. Maziden daha iyi bir istikbal hazırlamak için daima gerçekleri öğrenip, samimi, devamlı bir gayreti göstermek zorundayız. Kafkaslılık ruhu bunu bizden istemektedir? ziyaretlerine gittiğimiz bazı kafkaslı hemşehrilerimizin evlerinde güzel âdetlerimizden maalesef bir eser göremiyoruz. Sanki bu irkin yersiz olduğunu ispatlar gibi sosyal yapımızın durumunu en güzel tebarüz ettiren, ana lisanlarını konuşmama ve âdetlerimizi tatbik etmeme gibi neticesi karanlık yollara sapanlarla karşılaşılıyor. Hangi akıla hizmettir bazı köylerimizde düğünlerin yapılmadığını müşahade ediyoruz. Akıl namına hareket ettiklerini zannedip, kendilerine has benliklerini unutarak başkalarının tesiri altında hareket etmeleri de doğru olmasa gerek.

Hiç şüphesizki kendi varlığımıza sahip olmak, kendi lisanımızla konuşmak, gelenek ve göreneklerimiz devâm ettirmek hepimizin vazifesi ve arzusu olmalıdır. O halde her gittiğimiz yerde Çerkesliğe yapılan bu suikastlara son vermek, başkalarının öncülük ettiği ard düşünceleri kökünden kurutup yok etmek için mücadele etmeliyiz. Hakikat yolu vazifesini başaranların önünde daima açıktır.

Mensup olduğumuz irkin istikbalini ancak, atalarımızın bize bıraktığı meziyetleri, benimsediğimiz, tatbik ettiğimiz, bunun mesuliyetini hissettiğimiz müddetçe ayakta tutabiliriz. Bu mesuliyetler bizim müesses haklarımızdır. Tatbik etmekten hiç kimse bizi alakoyamaz. Hiç birimiz, örneğini gösteremeyen Çerkesce konuştuğu için, âdetlerini tatbik ettiği için takibata uğramış olsun... Asla.

Bu asli meziyelerimizi bir dini müeyyide kadar ruhumuzda yaşatmak ve tatbikinde kusur etmemek zorunluğundayız. Kafkaslıların köklü bir tarihi kültüre, bir harsa, medeniyete sahip olduğunu insanî meziyetler bakımından bütün insanlığın hayranlığını kazandığını hepimiz biliyoruz. İşte biz o Kafkaslıların devamıyız.

Yaşayan bizler, ölen büyüklerimizle birlikte yaşamaktayız. Atalarımızın bizlere bıraktıkları güzel âdetlerimizi devam ettirmek, ölen büyüklerimizi yaşatmak demektir. Atalarımızın yüzyıllardan beri edindiği kıymetli tecrübeler, katıldığımız toplumlar da üstün kalmış iken, bugün sanki yüz kızartıcı bir vasıfmış gibi kendi benliğinden uzaklaşmakta olduğumuzu hangi birimiz inkâr edebiliriz.

Abhaz iffet Meleği ve ilâhesi

Yazan : BEYGUA ÖMER

Kafkasya'yı yaşayarak ve Kafkas ruhu içinde eriyerek yapılacak mitoloji incelemeleri Kokazik kaynaktan güneş ışınları gibi etrafa medeniyetin yayılışını gösterecektir. Le Baron de Baye'in ve Arthur Bayhan'ın Kafkas incelemelerinde Abhaz mitolojisinde birkaç başarılı değinmede bulunmuşlarsa da, genel olarak Kokazik mitoloji bâkirlüğünü hâlâ muhafaza etmektedir. Biz bu kısa yazımızda inancı ile ve etimolojik anlamı ile Abhaz = (Apsu) dilinden olan eski Yunan ve Roma ve diğerlerinin tanrı ve tanrıçalarının dışında gibi görünen ve sırf Abhazlara mahsus olması mümkün bir Tanrıça olan İffet Meleği Hansisa = (Xantzisa) ve ona yapılan merasim hakkında bu yazımızda birkaç değinme sunmak istiyoruz.

Hansisa, Abhaz (Apsu) mitolojisinde İffet - aile - doğum koruyucusudur. Buna karşı merasim doğumevlerinde ve odğumun ilk üç günü yapılır. Bunun için doğum odasının bitişiğinde bir oda veya salonda veyahut revakda salıncak asılır. Salıncığa nöbetleşe binen kızlar ve genç gelinler hep bir ağızdan ve hususi âhengiyle Hansisa ilâhisini okurlar. Yer yer ufak tefek farklarla söylenen ve fakat mâna ve ruhu değişmeyen mısralarından en bilinenleri burada sunuyoruz :

“— Waa, Xantzisa! Xantzisa!
Waa sı neyweyt Xantzisa!”
“— Diy bı zrı aaywa dı zakıda?”
“— Bara b'zihua sı wneyıxşa
B' xatze yzi aumiy sı zneyşa!
Bı xatze yzi sı neyweyt!”
“— Xatze xııra b'axi aaywa
Y'ašta sa s'taup sı şkirwa,
Bı zaaywazar baayle,
B'aa sıştwazar bı yzi aayle!”

TÜRKÇE ANLAMI

“— Hey, Hansisa! Hansisa!
Oraya geliyorum Hansisa!”
“— Kim için geliyorsun cici Bayan?”
“— Senin için gelecek değilim ya,
Kocan için geleceğim elbet!
Kocan için geliyorum!”
“— Koca ayartmaya geleceğin yerde
Evinin bahçesinde ben edalı gezini-
yorum,
Gelebilirsen gel,
Bırakırsam ona daima gel!”

ESKİ ADIGHE (Çerkes) TARİHİ ÖZETİ

17

Yazan:

Şora Bekmurza NOGUMUKA

Çeviren:

Dr. Vasfi GÜSAR

Han; KUMA nehri kıyılarındaki mevkiilerini eline geçirdiği zaman ordumuzunu ilk kuvvetleri azıcık dahi olsa dinlenmeden POD KUMUK nehri kıyılarına geldi. Sonra bugün KONSTANTİNOGRAD'ın bulunduğu mevkide yerleşti. O zaman HAN; öndeki köylerin derhal yakılmasını ve savaşa başlanmasını emretti: Arkasından daha evvelki savaşları şiddet bakımından çok geçen korkunç bir savaş oldu. Savaşan iki taraftan her biri bir amaç istihdâf ediyor. Sayı ve kuvvet bakımından üstün bulunan birinci tarafın bu savaşta gâyesi evvelce uğradığı hezimet ve yenilgenin intikamını almak ve sonsuz savaş ganimetlerine nâil olma idi. İkinci taraf yani Çerkesler ise; kıymetli yurdlarının istikbâlini müdafaa için savaşıyorlardı. Bunun için savaş gerçekten korkunç ve şiddetli idi. Her iki tarafa can malzemece bir çok kayıplara mal oldu. Kahramanlarımızın çoğu hürriyet ve vatanlarını savunma yolunda hayatlarını kaybettiler. Savaş bu yüzden günlerce sürdü. Her gün yenileniyor, ızdırap ve yorgunluktan ötürü ancak geceleri şiddetini kaybediyordu.

Han; Çerkeslerin sebat ettiklerine, yurdlarını hürriyet ve bağımsızlığı uğrunda son derecede çabalamağa ve kanlarının son damlasına kadar mukavemete azm eylediklerine kanaat getirince harptan vaz geçerek ordusuna (TAVRİ) ye yani Kırıma çekilmesini emretmekten başka çâre göremedi ve İDAR soyundan olup savaşlar sırasında esir düşen iki prensi ŞAHMURZE ve KANBOT'u beraberlerinde alıp götürdü.

K U L K U J İ N savaşı

Rivayet ederler ki bu hâdise üzerinden bir kaç yıl geçtikten sonra Kadardıya Çerkes Liderleri HAZER denizi kıyılarına ve Dakıstan'a yerleşen Tatar'lara hücum ettiler. Bu saldırış başarılı idi. Sayısız ganimet mallarıyla büyük bir şöhet ve zaferle vatanlarına döndüler.

Bu olay TARKİ Şamkhalinin gazabını kamçıladi ve kendisine tâbi olan memleketlere taarruz ettiklerinden dolayı Kabardey çerkeslerinden intikam almağa azmetti. HAZER denizi sahilinde ve VOLGA nehri kıyılarında oturan KALMUK'lerden, NOGAY'lardan ve diğerleri gibi iltihak eden çeşitli ırk ve milletlerden teşekkül eden bir orduyu bilgi ve itimâdına güvendiği KOMUK prensinin idaresine ve komutasına verdi ve bu ordusuyla KABARDIYA Çerkes ülkesine saldırdı. Yanındakiler halk üzerinde dehşet yaratmağa ve ellerine geçeni tahrip etmeye koyuldu.

lar. Bu haber memleketin içine yayılır yayılmaz Kabadey Çerkes orduları büyük bir hızla toplanmağa başladı. Derler ki bir gün içinde iki bin muharip atlı savaşa hazırlanarak düşmanlarına karşı çıktılar ve onlarla KULKUJPIN (56) adı verilen küçük bir ırmağın yanında karşılaştılar. Orada, MALKA nehri kıyılarında vukua gelen ve müteakip iki haftadan fazla süren, her gün yenileşen, şiddetini artıran ve ancak geceleri fâsile yapan geçmişteki savaşları andıran bir savaş cereyan etti. Bu esnada Prens ŞOLOX) ve bazı asiller (Verk) esir düştüler. Ordumuz dönmeğe mecbur oldu Düşman da MALKA nehri kıyılarında ordugâh kurup yerleştiler.

Prens KAZİY bu savaşa katılmadı. Memleketinden uzaklarda idi. Fakat Kabadey Çerkes ordusunu ve memleketi saran tehlikeyi duyunca kendisine iltihak eden büyük sayıda muhariplerle birlikte büyük bir süratla harekete geçti. O zaman harp ateşi yeniden tutuştu. Savaş meydanına da tam vaktinde yetişmiş bulunuyordu. Bu suretle iki ordu karşılaşmış, hayat ve ölüm savaşı bütün şiddetile başlamıştı. Çerkesler bu korkunç savaşta düşmanlarını büyük bir süratla yenip perişan ettiler. Düşman kaçmak zorunda kaldı. Çok azı da ölümden kurtulabildi. Kalmuk, Tatar, Kumuk ve Nogay'lar çoğu muhariplerini savaş meydanında ölü bıraktılar. İçlerinde Kalmuk, Nogay ve Kırım halkından sayısı pek de az olmayan şefler, liderler vardı. Bin bir maşakkat ve güçlükte kaçmağa imkân bularak canlarını kurtaranları korku sardı. Bir çok mal ganimetlerini, sayısız eşyalarını bırakıp gittiler.

Bu muharebeden sonra çerkesler uzun aramadan sonra prens ŞOGENOKA'yı bulabildiler ve ona SHAGHUMA tepesinde yetişerek onu esareten kurtardılar. Prens bu suretle yanında 27 kişi olduğu halde hürriyetine kavuştu ve yurduna döndü. Aşağıdaki kesimde (şarkı) bu olay hakkındaki rivayetin doğruluğunu isbat eder:

Yorgunluk bilmeden hendekleri kazıyarak günler geçti.
Bıkmanın ne olduğunu bilmeyerek yüksek kaleler kurduk.
Kaytuki nehrinin kıyılarını neden kendinize sığınak yaptınız?
Kulkujin de de içinde kanlar akan bir savaş oldu.
Kahraman prens KAZİY gecikmeseydi durumumuz zorlaşmaz
ve KULKUJİN de düşmanın kurduğu altın çadırları da görmezdik.
Prens ŞOLOKH çelik kılıcı ile her saat düşmanı tehdit ediyordu.
Frens KAZİY de böyle yapardı. Fakat bu; onu söylemezdi.
O bizi her gün yeniden aldatırdı
KAZİY ise Haça yemin eder fakat yeminini tutmazdı
KARAKUDENET'in oğlu cesur muharip MURZABEK
Atalarının şerefini taşımağa lâyıktı üç dişli küçük mızrağı ile
hasmının zırhındaki demir halkaları söküp attı.
Onun kırık mızrağı Noğay Murza Kaşalay'ın cesedinde kaldı
Genç muharip prens KAZİY ise kısa kılıcı ile tehlide devam etti.
Savaş başlangıcında bir defada otuz atlıyı yuvarladı
Uvjuko KUDENEYTO ise korkubilmez süvari idi.

KIRAL KAZİY'İN ÖLDÜRÜLÜŞÜ

Kıral KAZİY'in zamanında Kabaday Çerkes ülkesi halkının bazan Nogaylarla, bazan Kalmuklarla ve üçüncüsü de Türklerle ve Kırımlılarla mecbur olarak yaptıkları savaşlar ve kanlı olaylar içinde olduğu görülür. Fakat çok şükür ki bütün

bu savaşlarda zafer devamı surette onlarda kaldı. Biz bunu Cesur Kıral KAZİY'in güzel tedbirlerine, işlerin düzenlenmesindeki himmet ve başarısına borçlu idik.

Son günlerde Noğay prensi MURZA ALKAYİS büyük ordusuyla bize baskın yaptı, Dalgınlık anımızdan faydalanarak memleketimize girdi. Yanında EŞTERSK ve BEŞTERSK adında iki akrabası ile beraber BAKSAN nehrine kadar vardı. Bunlar hile ve hiyanet ile şöhretli kıralımız KAZİY'i öldürüp başını alarak ve savaşı olduğu gibi de bırakarak kaçmağa, çerkeslerin kendilerini takip etmelerine rağmen izlerini kaybetmeye muaffak oldular. KAZİY'in ağabeyi Prens ŞEGEN-UKUE; bütün bu olayların ceryanı sırsında memleketinden uzak bulunuyordu. Bütün kuvvetlerle kendini Küçük Kabarda bölgesinin müdafaasına vermişti ve kardeşine de her hangi bir yardımda bulunmağa imkân bulamamıştı. Büyük Kabarda bölgesi halkı muharebeye devamda fayda görmeyince NOGAY'larla uygun şartlar altında görüşmek üzere bir heyet gönderdiler. Biricik amaçları; öldürülen Liderlerinin başını geri almak idi. NOGAY'ların isteklerinden bir de SOTAY arkasındaki araziyle çevresinin kendi halkının yerleşmelerine Çerkeslerin müsadde etmeleri idi. Çerkesler karşılık olarak Kral KAZİY'in başının vrilmesini istediler ise de NOGHAY'lar buna râzı olmadılar ve bunda ısrar ettiler. Bundan başka da öldürülen kıralın kızının NOGHAY prensi BEŞTERSK ile veya kardeşi ile evlendirilmesi şart kıldılar.

Çerkesler; Nogayların isteklerini yerine getirmekten başka çâre bulamadılar, öldürülen Kral KAZİY'in kızı ile beraber bir heyet gönderdiler. Adı geçen her iki Nogay prens; babasını haince ve hile ile öldürme gibi yapılan alçakça hareketten utanarak kurbanlarının kızı ile evlenmeyi red ettiler. Kızı islâm şeriatı ile ve başka bir kardeşleriyle evlendirdiler. Ondan sonra Çerkesler Liderlerinin başını geri alarak gömdüler.

Ünlü Kral KAZİY ölümünden sonra üç yetişmiş çocuk bıraktı. Onlar da: HATUJKO, JANBOT ve MİSSOST. Onların zayıf durumları asayişin bozulmasına, memlekette anarşinin yayılmasına ve idarenin zorlaşmasına sebep oldu.

ŞOGENOKA ve ŞUZI iki prens yaşça çok idiler. Yaşlılıkları memleketin idaresine engel oldu. Anlaşmazlık ve fesadın KAZİY'in zocukları arasında yayılışı kolaylaşmıştı. Her ikisinin KABARDİYA gibi geniş bir ülkenin gerektirdiği bilgi ve idareye muktedir bulunmasına rağmen Liderlik için birbirini kıskanmağa ve döğüşmeye başladılar. Durum kötüleşti, emniyet bozuldu, zulüm ve anarşi memleketin içinde bir uçtan obir uca kadar yayıldı. En ehemmiyetsiz sebepler için bile suç ve cinayet olayları çoğaldı.

Derler ki; birisi komşusundan kısa bir süre için bir kalburu iğreti alır, fakat alan adam kalburu sahibine geri vermeyi unuttu. Kalburun sâhibi bu ihmali hoş görmedi ve iki komşu bu yüzden kavga etti. Sonra dostları ve akrabaları da bu kavgaya karıştılar, iş çok büyüdü ve iki taraf arasında kısa bir zaman içinde beşvüz (500) kişinin ölümüyle sona eren kanlı bir savaş vâki oldu.

Bu hadisenin ölüleri toplanarak KUZANAKHE (Kuzanaxe yani kalbur mezarı) adıyla bilinen bir yere gömüldüler. Bu yer BAKSAN nehri ile GUNDALEN nehri arasına düşer (57). Kral KAZİY'in büyük oğlunun oğlu olan Prens HATUJOKA; iyi niyet sâhibi idi. Memleketin temellerini saran dış ve iç felâketlerden ötürü uğradığı fena düşünce ve zaftan çok incinmiş ve üzülmüştü. Bunun üzerine milletin

birliği ile kuvvet ve satvetini yeniden alabilmesi için memleketi fesaddan temizlemeye ve engel olan bütün mâniaları yok etmeye çalıştı. Yüksek ve asil amaçlarının tahakkuku yolunda engel olan ilk güçlük; ihtiyarlığına rağmen Kabarday Çerkes prensleri arasına fesad tohumları sokmaktan ve ihtilâfları genişletmekten geri kalmayan ve prenslerin birbirlerini kıskanmaları ile memlekette devamlı bozukluğun temeli olan Prens ŞUZİ idi. Bu bitkin ihtiyar; onların en kıskancı ve en kötü ahlaklısı idi. Müşkülât ve fitne çıkarmaktan ve milletine tuzaklar kurmaktan çekinmez, kardeşi aleyhine hareket eder, asilleri (verk) kendi tabasına ve millet fertlerini birbirlerine karşı yürümelelerini tetşvik eder dururdu. Böylece memleket eşi olmayan anarşiyeye düştü. Her kes kardeşine ve komşusuna kötülük yapmağa başladı.

Bu durum karşısında artık kargaşalıktan bıkan Çerkesler; Prens HATUJUKA'ya yardım etmeye karar verdi. Onu koruyup, destekleyip etrefında toplandılar ve kendisinin doğuşen prensler arasında en çok memleketin yararına, refah ve emniyetine yarayan biricik prens olduğuna inanarak her şeyi onun eline teslim ettiler. Bilhassa akıl, bilgi ve anlayış hassalarından ve işleri idarede gösterdiği liyakattan ötürü diğerlerine nazaran memleketin Liderliğini onun yapmasını daha uygun buldular. O da aldığı görevi başarı ile yaptı. Halkın iş ve menfaatleri için gece, gündüz devamlı çalıştı ve bu yüzden halkın ezici çoğunluğunu kendine çekti. Mevkiine temelli bir surette yerleşerek kuvvetlenince ilk yaptığı iş; memleketi saran ve sarsan anarşiyi yok etmek, nizamı eski haline getirmek olmuştur.

Bu temelli amacı başarmak için fesad ve anarşiyi en şiddetli vâsıtalarla kârşıladi. Suçluları tâkipte ve kargaşalık çıkararak halkın mallarını yağma ve talan etmekten başka bir şey düşünmeyen fesat kaynağı prensleri yok etmekte bir ân tereddüd etmedi. İsyancılar ile fesatçıları ve daha çok maddi cesaretleri ile ve mal ile menfaat düşüncesiyle hareket eden ve içlerinde JANZOKH (JANZOX) ve BERSLAN sülaleleri (soyları) ve başkaları bulunan asi prensleri, kendisine katılan yüzlerce suvari ile koğalamış ve memleketin huzur ve kalkınması işine başlamıştı. İlk kurbanlar iki kardeş BATİRİŞ ve BATİRBIY oldu. Ve arkasından uzun süre dağ mağralarında saklanan iki prens JANBORİMAZ ve JANBORİZKHAN'ı takip etti. Bu prensler adâlet ile cezalarını buldular. İdam edilen bunlar; yaşının ilerlemiş bulunması, bazılarının dediği gibi bitginliği ve hâiz olduğ u nufuz ve mevkiinden dolayı kiralın af ederek ölüm cezasından kurtulan eski kiral ŞUZİ'nin torunları idiler.

Fakat ŞUZİ; Kiral HATUJUKA'ya kin bağladı. Karşılığınca ona yakınlık gösterir ve akrabalarının kinini, intikamını almak için fırsat kollardı. Hattâ HATUJOKA; kardeşleri JANBOT ve MİSSOST ile ASETİN (Oset) bölgesine gittiği zaman, ŞUZİ akraba ve adamlarını toplayarak kendisinin seçtiği bir yerde bir Spor eğlencesi tertibini (düzenlenmesini) teklif etti ve kral HATUJUKA'nın adamı olan ünlü güreşçi SOSIRAKHO ile güreşte galip olana büyük bir mükâfat tayin etti. Güreş günü halk seyr için toplandı. Ünlü güreşçi ilerliyerek meydana çıktı. Kendisi ile güreşenlerin hepsini birer birer yendi. Bu durum ihtiyarın kin ve intikamını alevlendirdi, kendisini tutamadı, ünlü güreşçinin arkasından ilerdi. Keskin ve uzun mızrağını muzaffer olan güreşçinin arkasına sapladı ve gaddarane bir şekilde öldürdü, sonra maiyetine de onun gizlice gömülmesini emretti.

Ölünün dul eşi; kocasının bu ölümüne çok üzüldü ve onun hatırasını kendisinin düzenlediği bir mersiye ile ebedileştirdi. O da şöyle:

Ah büyük SOSİRAKHO, mızrağının ucu sabah yıldızına benzerdi
Fakat seni tuzaklara düşüren
kıskanç ve gaddarların şerrinden kurtulamadın
en şöhretli güreşçiler senin önünde başlarını eğlerlerdi
Büyük yaratıcı senin kanının hesabını elbet soracak ey SOSİRAKHO.

PRENS ŞUZİ'NİN ÖLDÜRÜLÜŞÜ

Kral HATUJUKA bu olaydan az bir süre sonra yurduna dönünce ve dostu ünlü güreşçiyi bulamayınca onu sordu. Öldüğünü söylediler. Çok üzüldü. Fakat onun hayatına mal olan hâdisenin aslını söylemeye ve tafsilâtını vermeye kimse cesaret edemedi. Kendisinin Asetin bölgesine gittiği esnada tutulduğu şiddetli bir hastalığın çabuk ölümüne sebep olduğunu söyleyen VERK lerin (beylerin) sözlerine inandı. Ancak bir ünlü güreşçinin ölümü basit bir iş değildi ki sonuna kadar gizli kalsın. Vefat haberini, ölüm şeklini ve ölümü kapsayan olayları, karısının kaside ve mersiyesini okuyunca öğrendi. Tuzağa getirilerek öldürüldüğünü ve katilin de Prens ŞUZİ'nin kendisinin olduğunu anladı.

O zaman HATUJUKA; kendi adamı güreşçinin intikamını fena ve şiddetli bir şekilde almak için hile ve aldatma yoluna saptı, dostluk ve sevgi ziyareti çeşnisi vererek bir gün katilin evine gitti. Son derece nezâket ve yakınlık havası içinde görüştü, Memleketin son durumu ve genel olayları iyi niyet ve samimiyetine inandıracak kadar güler yüzle karşılıklı görüştü. Yaptığı bu ziyaretten duyduğu memnuniyetini ve çok mütehassis olduğunu sözlerine ekledi. Karşılıklı sevgi, yakınlık ve sadâkat yemini için (JULAT)a beraber gitmeye hazır olduğunu ve eski atalarının yaptığı gibi birlikte orada Yay kırmağı teklif etti. Bu hususta anlaşarak belirtilen yere gitmek için bir gün kararlaştırdılar.

Faka kurnaz HATUJUKA; kararlaştırılan günden bir gün önce birden saklandı, atına bindi, JULAT'a tek başına giderek orada namazını kıldı ve içinde gizlediğini bu kutsal yerde açıkladı. İhtiyar ŞUZİ'yi öldürmek hususundaki niyetini tekarriyarak verdiği sözü ve yemini yerine getirmek için elindeki oku kıldı ve onu ADAK SEMBOLU (Embleme) olarak Mâbedin içine bıraktı ve evine döndü.

Ertesi günü Prens ŞUZİ ile beraber atlara binip JULAT-TATARTOP)a yola çıktılar. Selamete vardıklarında her biri diğerine hulus ve sevgi yemini ettiler ve ikisi birlikte okları kırdılar, maiyetleri ile beraber dönmek üzere yollandılar. Dönüşlerinde ŞEGEM nehrine vardıkları zaman kral HATUJUKA; arkadaşına bu nehir yanında bir az dinlenmelerini ve buldukları yere evi pek yakın bulunan müreb-bisi (Bifaque) KUDENETUKA'ya hizmetcisini göndererek kendilerine yemek ve KUMİZ adı verilen şarabı hazırlanmasını söyledi.

ŞUZİ arkadaşının kendisi için durumu bilmediğinden istenilen yemeği hazırlamak üzere hizmetcisini göndermeğe muvaffak etti. Sonra yorgunluğundan ötürü uyku bastırıldı ve uyudu. O zaman HATUJUKA ayağa kalkıp kılıcı ile çok şiddetli bir darbe vurdu ve öldürdü. Yarancısı içine sarılmış olarak bıraktı, sonra hizmetçisi ile ölünün müreb-bisinin (terbiye edenin) evine gitti. ŞUZİ'nin ölümünü haber verdi, aynı zamanda yakın bir gelecekte onun vârisi (varisicisi), halefi olarak, yerine geçeceğinin taahhüt etti. Maktul; öldürüldüğü yere gömüldü. Mezarının üstüne bu gibi hallerde gelenek olarak bilinen âdete uyarak yüksek bir tepe (Kurgan) yapıldı.

Şuzi'nin karısına gelince; o bazı tanıdıklarını ve arkadaşlarını topladı ve aşağıdaki mersiye-yi söyledi:

Ah JANBORMAZ, Ah JANBORMAZ sizi koruyacak yerim neresi?
Rusya'ya göndersem adamlarınızın çokluğundan sizi kabul etmezler.
sizi beraberce URDİ (58) vadisinin derinliklerine kadar götürdüler
Orada sizi atlar, öküzler gibi yedirdiler, içirdiler sonra
parlak kılıçları ile sizi koyunlar gibi boğazladılar.
Prenslerin prensi gadr edilerek öldü kendisine halef olacak kimse

bırakmadan,

Mezarlarınızı sık sık görüp teselli olmaktan başka bir şey kalmadı.
Fakat ciğer parçalarımın ise yaşamalarına müsaade etmediler
küçük iken öldürdüler. Onlardan birini hayat ışığına gözlerini
açarken genç çağında boğdular, ve böyle olunca
üzüntü ve teessürden kalbim nasıl parçalanmasın, göz yaşlarım da
gözlerimden akmasın.

Bak, eski (VANED) lerin evleri yıkıldığı gibi benim de yurdum yıkıldı gitti.

-
- (56) Bu ufak ırmak MALKA nehrinin sağ kıyısındaki SEYK dağından fışkırır kay-
nar ve bu nehrin içine Saldatskaya karakoluna yakın bir yerde dökülür.
- (57) Gundalen nehri Baksan nehrinin sol tarafıdır ki Prens MISSOST NAVRUZ
ile Prens ATAJUKA'nın köyleri arasında akar. (Devam ediyor)
-
-

GÜRCÜSTAN

TARİH, DİNLER, EDEBİYAT, SANAT, FOLKLOR, OYUNLAR
248 sahife, birinci hamur kâğıt, bol resimli, kuşe kâğıt üzerine ofset baskılı
8 adet tablo, ofset baskılı dörtrenkli krome lüks kapak, Her yönü ile
komşumuz GÜRCÜSTAN'ı tanıtan bu eserin fiyatı 20 T.L.'dir. Üç adet
sipariş verene yüzde yirmi beş tenzilatla ödemeli yollanır.
Kitap isteme adresi :

AHMET ÖZKAN : P. K. 199 — BURSA

Yeni Bağışlar

Derneğimiz lokal ve oğrenci yurdu için yeni bağışta bulunan hemşerilerimizin bir listesi aşağıya çıkarılmıştır. Sonsuz minnet ve teşekkürle-
rimizin iletilmesini dileriz.

İstanbul Türkiye Kafkas
Kültür ve Yardımlaşma
Derneği Yönetim Kurulu

Lira K.

64909	70	önce verilmiş toplamı
500		Dr. Muhsin Batıslm
500		Abdülkadir Batu
250		Edip Cankat
200		Adnan Kandemir
100		Kâzım ztekin
50		Mahir Karaçay
50		zdemir ğt
50		İsmail Efe
1000		Murat ğn
2300		Yasin elikkıran eliyle
10		Kemal Erkmen
10		Yaşar Aslan
10		Ahmet Beslan
10		Halis Koçoğlu
115		Münire Urkan
60		Muzaffer Grgn
1000		Abidin Jular
20		Halit Coşkun
50		İbrahim Ercan
20		Hamdi Kumoğlu
500		Bursa Kuzey Kafkas Derneği
50		Tevfik zdil
100		Behire Taşkır
110		Yaşar Nartop
100		Kemal Holat
10		H. şevket Bayrakdar
200		Rağıp ağlın
200		Burhanettin Kıran
70		Tülin Güngör
25		Necmettain Hoşkan
50		Emin Tataroğlu

72629 70

İSTİKLÂL SAVAŞI KAHRAMANLARINDAN

Albay Bekir Sami Zarakhue

Dr. Vasfi GÜSAR

Kurmay Albay Bekir Sami Zarakhue; İttihat ve Terakki Cemiyetinin (Osmanlı hükümeti zamanında işbaşında bulunan parti) Osmanlı ülkesine yaptığı fenalıklardan, içine soktuğu feci durumlardan, hiç de lüzum ve mecburiyet olmadığı halde Birinci Dünya Harbine katılarak memfeketini uçuruma götürmesinden ve sonunda parçalanmasından çok üzüntü duyan bir kişi idi. Gerçekte Yunanlıların İzmir'e çıkararak Anadolu içerilerine yayılmağa başlaması onun ızdırabını bir kat daha kamçılıyordu. Emekli Albay Rahmi Apak kitabında:

"17. inci kolordunun ve 56. ci Tümenin akibetini öğrenen Harbiye Nazerati 15 mayıs 1919 da yani İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalinden 3-4 gün sonra o sıralarda İstanbul'da bulunan Kurmay albay Bakir Sami beyi (Zarakhue - sonra Anday) 17. ci Kolordunun kumandan ve vekâletine ve 56. ci Tümen kumandanlığına tâyin etti. Albay Bekir Sami bey İstanbul'dan ayrılacağı gün Harbiye Nâzırı Şevket Turgut paşa ile yaptığı vedâ görüşmesi o devrin askeri erkânının ruh hâletini gösterdiği için aşağıya alınmıştır:

Harbiye Nâzırı - Size hiç bir emir vermedik. Anadolu'da ne yapacaksınız?

Albay - Vatanım ne emrederse onu.

Harbiye Nâzırı - Gözleri yaşıyor ve (Allah muvaffak etsin oğlum. Erleri ve subayları toplayınız. Fakat bir mecburiyet olmadıkça Yunanlılarla çarpışmamağa dikkat ediniz) der. (1)

Yine kitabının bir yerinde İzmir'in işgalinden bir hafta sonra 17. ci kolordu kumandanlığı vekâleti göreviyle Anadolu'ya geçip Yunanlılara karşı ilk direnme hareketlerini tertiplemeye çalışan Albay Bekir Sami Anday beyin anlattıkları milli mücadelenin ne kadar ağır şartlarla başladığını açıkca göstermektedir. (2)

Yazar emekli albay Remzi Nusret eserinde:

"İzmir ve mülhakatında bulunan 56. ci firkanın dağınık mürettebatını toplamak vazifesi ile 17. ci kolordu kumandanlığı vekâletine tayin edilen Miralay Bekir Sami bey 22 Mayıs 1919 da Bandırma yolu ile Akhisar'a sonra Salihliye ve oradan da Alaşehir'e geçmiştir. Derhal askerlik şubesine gittim. Koca binada adeta yapıyaldızdım. Odanın birinde binbaşı Muhtar bey ve dışarıda da 8-10 nefer vardı. Kendisiyde görüştim. (Monser hükümet yok) demekten başka bir şey söylemiyordu. Bizi saran felâket karşısında o da şaşalamıştı, bir türlü toplanamıyordu. Aslen Çerkes olan bu zatın simasından ve tavırlarından haşın, sinirli ve atılğan bir karakterde olduğu anlaşılıyordu. Pencereden harice baktım. Hayvanının sırtında eğeri duruyordu. Kolordunun bir kişiye inhisar etmesi ve onun da hareket üzere bulunması beni ürkütmekten hâli kalmadı." (3)

Milli Mücadele ve Anadolu ihtilâli eserini yazan Sabahattin Selek kitabında:

"Yunan işgaline karşı Batı Anadolu'da silahlı bir milli hareketin başlamasını sağlayan ve bu hareketi bir süre sevk ve idare eden üç albaydır: Albay Bekir Sami (Anday) (4), Albay Köprülü Kâzım (Özalp), Albay Mehmet Şefik Aker'dir (5). Ve kimseden kesin bir emir ve talimat almadan büyük bir sorumluluk yüklenerek hükümetin genel eğitimine açık aykırı bir şekilde mücadele bayrağını açan bu Albaylardan BEKİR SAMİ bey, kolordu kumandan vekili sıfatıyla verdiği emir ve Harbiye Nezaretinin gelenekleri eline ulaşmaya başlayınca toparlanmış ve daha aktif bir tavır takınmıştır." Albay Bekir Sami bey 21 mayıs 1919 da yani Mustafa Kemal Paşanın

Samsun'a çıkışından iki gün sonra Bandırma'ya çıktı. Sabahattin Selek devamla "Keşan'daki 61. ci Tümenin kumandanı olan Albay Kâzım (Özalp) izinli olarak İzmir'de bulunuyordu. İşgal üzerine kaçarak 22 Mayıs 1919 treniyle Bandırma'ya vardı ve Kolordu kumandan vekili ile bir teşkilât yapmak üzere Akhisar'a kadar gitti. 56., 57., ve 61. tümen kumandanları Milli Mücadele'nin ilk günlerinde Batı Anadolu'da gördüğümüz bu üç Albayın emrinde gerçekte ciddiye alınacak bir kuvvet yoktu. Özellikle Albay Bekir Sami, kolordu kumandan vekilliği de Tümen kumandanlığı da sembolik idi. Batı Anadolu'ya daha çok teşkilâtçı olarak gönderilmişti. Mümkün olduğu kadar dağılmış birlikleri toplayacak ve mevcut birliklerin dağılmasını önleyecek idi. Nitekim kâh trenle, kâh at sırtında ve yanında bir kaç subay, bazan da tek başına Batı Anadolu'yu dolaşarak rastgelmeleri birliklere, askerlik şubelerine, jandarma kumandanlarına silah ve cep-hâne deposu kumandanlarına emirler vermiştir. İşgalin yarattığı bozgun ve şaşkınlık havası içinde bazan Anadolu'da askeri kıtaların emir alıp rapor verdikleri tek mercî günlerce bu GEZİCİ ALAY olmuştur. Bandırma'dan başlayarak Akhisar, Salihli, Alaşehir, Eşme, Kula, Bekir Sami beyin karargâh kurduğu yerlerdir. Halkı duygusuz, kayıtsız bulmaktan, bazı şehir ve kasabaları Yunan bayrakları ile donatılmış (Rum vatandaşların taktıkları bayraklar) görmekten, silah ve cephane depolarını geriye nakle demiyen beceriksiz, miskin subaylara raslamaktan zaman zaman ümitsizliğe düşen Albay Bekir Sami bir yerde durmamış aralıksız dolaşmıştır.

Kurmay Albay Bekir Sami'nin 21 Mayıs 1919'dan itibaren Batı Anadolu'daki ilk bir aylık faaliyeti, Kuvayı Milliye'nin doğmasında son derece faydalı olmuştur. Aldığı emir üzerine 56. cı Tümenin Bursa'da teşkilî maksadıyla 21 Haziran 1919 da Kula'dan hareketle Bursa'ya gitti. Bir yıl sonra Bursa'nın Yunanlılar tarafından işgalinde bazı mebuslar Bekir Sami

beyin suçlu olduğunu ileri sürerek yargılanmasını istemişlerdir. Esasen gözlerinden rahatsız olan Albay, o günden sonra milli mücadele de aktif bir rol oynamamış bir kenara çekilmiştir" (6) der.

Kurmay albay Bekir Sami Zarakhue Manyas'da doğmuştur. Gerçekten dürüst, temiz karakter sahibi, vatansever, namuslu, şerefini korur bir askerdir. Bir gün İstanbul'da bir baloya davet edilen emekli kurmay albay Bekir Sami beyi baloda bulunan bir general arkadaşı eski başvekil Rauf beyle (Orbay) görüştürmek ve yakinen tanıştırmak istemiş, Rauf beyin Başvekil iken çıkarttığı 2 Mayıs 1923 tehcir kanununun haksız ve yersiz olarak Manyas, Gönen, Bandırma bölgesinde bulunan çerkeslere tatbik ile onların tümünün doğu illerinde sefalet ve ızdıraplarını düşünüp hatırlayarak o reaksiyon ile "görüşmek istemem, beni mazur görünüz" diyerek reddetmesi onun milliyetini sevmesinin en büyük bir örneğidir. Onun temiz ve riyasız duygularını, çalışkanlığını çekemiyen ve biraz da kıskanan bir rakip albayın meclisteki mebus arkadaşları vasıtasıyla yaptığı fena tahrikler karşısında üzümlere yurt davasındaki heves, azim ve ümidi sarsılmış, kırılmıştı. Onu iyi bilen ve tanıyan Atatürk'ün onu savunması ve iltizam etmesi fena ruhlu insanları daha çok tahrik ettiğinden Bekir Sami emekliliğini isteyerek ordudan çekilmiş, İstanbul'a yerleşerek istirahat etmiş ve bir süre sonra da vefat etmiştir. Rahmetle anarız.

(1) Albay Rahmi Apak. *Garp Cephesi Nasıl Kuruldu. İstanbul, s. 20*

(2) Aynı eser, s. 22.

(3) Remzi Nusret. *Kaygusuz bir roman gibi. İstanbul 1964, s. 171.*

(4) Bekir Sami Bey. *Çerkeslerin Zarakhue ailesindedir. Neden ise sonradan soyadını değiştirerek Anday almıştır. O devrin baskısı.*

(5) Sabahattin Selek. *Milli Mücadele ve Anadolu İhtilâli. 1965 İstanbul, s. 214.*

(6) Aynı eser s. 214 - 216.

Uzun Hikâye

Bir Avuç Toprak

I

AŞIN Ahmet Hazret

Baharın çiftçilerin bahçelerini süreriz. Köyümüzdeki toprakların bu yıl yarısını ben sürmüştüm. En son Mekhoş Hatugozuko'nun bahçesine girdiğimizde, güneş son ışınlarını yere indirebiliyor, soğuk rüzgar da kulaklarımı yalıyordu. Beni karşılayan Hatgozko sordu:

— Neden geciktin böyle?

— Bahçene ne yapalım, onu söyle sen????

— Hele dur -, birşey bastıralım.

Çahlıklardan iki takoz sürükleyip tırmığa koydum, ve alaylı alaylı gülümsemekle yetindim.

— Özenirsen yavrum, ben de karşılığını esirgemem. Geçen yılki sürücü at kafası büyüklüğündeki kesekleri, yayararak çekip gitmiş, ortalağı batırmış... yahu, alt tarafı bir ihtiyar parçasıyız be.

— Tasalanma iyi süreriz tarlanı.

— İyi sürülmesi gereken biriyiz doğrusu. Çiftlikte çalışarak yaşlandık zira. Sürmeye başladım. Hatugozkoda sallanarak peşimden geliyor, sık sık tırmıklara yapıyor, kesekleri atmaya uğraşiyor, ben de orali olmuyordum. Çizi dönüşümde seslendi bana:

— Dur sürmeden bıraktığın yerleri sonra ben kazmayla mı kazayım yani

— Merak etme, dönüşte süreceğim.

— Ya sürmezsen?

Bende duymazlıktan geliyorum. Yaşlıların huyunu bilirim, hep şüpheli olurlar. Önüme bakıyorum. Upuzun uzanan bir tarla ki, daha uygunu olamaz sürmek için. Nedir bu? Hatugozkonun tarlası epey genişlikte, onun kadar tarlası büyük pek kimse kalmadı köyde, lakin gelgelelim 5 dönüm alt tarafı. Koca traktöre de geniş toprak gerek doğrusu. Hatugozkonun bahçesi köyün hayli dışında, yarın çiftliğe döndüğümde geniş toprağa kavuşacağım oluyor tek avantajım.

Hatugozkonun endişesi yersizdi. Birkaç dolanınca bahçesi karardı gitti. Karanlıkta ağır ağır bastırmağa başlamıştı.

— Yemeğe kalmadan gideyim deme, diyerek alakoydu Hatugozko beni. Traktörü yolun kıyısına bırakıp, evin bahçesine geçtim. Ağaç dallarının saçağına

kadar eğildiği büyükçe bir evde oturuyordu. Küçük oğlu koyunları bahçeye katıyordu. "Güzel bir koyun sürüsü var bu ihtiyarın" dedim içimden.

— İbriği getirin!- diye Hatugozko seslendi. İbrikle peşkir elinde, salına salına güzel Goşefij evden çıktı. Bahçeyi karanlık bastıysa bile, kızın gülümsiyerek baktığını görebiliyor ve gözleri biranda beni büyülüyor. Yaklaşarak elime sabunu verdi. Elimi yıkamaya başladım. Goşefij, birşey demeden, dikkatli dikkatli suyu döküyordu. Yakın duruşu, bakışı, bana yetiyor; günün yorgunluğunu unutturuyordu. Yo, istediğiniz şekilde yorumlayın, hiçbir kızın su döküşü bu anki kadar tatlı gelmemiştir. İlk görüşte bile insanın bir başkasını bu derece kendine yakın bulmasının nedenini varın siz düşünün. Benim duyduklarımı kız da duyuyormu acaba? benim yüzüme döküğüm sudan, bugüne kadar duyamadığım bir sevinç duyduğumu kızda anlıyormu acaba? Anlıyabilir de, ama bilmem ki. Çabuk yıkanmak istiyor, acele ediyor görünüyorsam da, yıkanmak hep devam etsin geliyor içimden.

— Teşekkür ederim, iyi yıkandım,- dedim kıza, havluyu alırken elinden. Goşefij birşey demedi.

— Köy dışı sıkıcı olmuyor mu? - Bu sefer de ona ben sordum.

— Kızları yalnız bırakmazlar.

— Doğru amma. Ağırlyacak konuğun olmazsa?

— Televizyonumuz var.

— Buraya kadar geldiğini bilmiyordum.

— Öyle ya, herşeyi bilecek değildiniz.

— Doğru. Şimdiye kadar çok şey düşünemediğimi anlamaya başladım galiba. Girdiğim oda dardı: Bir masa ile bir tabureden başka eşya yoktu. Hatugozko da girmişti. Çiçek bozuğu ablak suratını kaşımağa başlayınca sıkıldım, duvarda asılı resimleri gözden geçirmeğe koyuldum.

— Bu en büyük oğlum, tanımaz mıydın? - Diyerek asker elbiseli gür kaşlı bir delikanlıyı işaret etti, - Sordum ama, sende daha çocuktun ya.

Sonra anlattı: Şhabe denilen oğlu savaşta kayboldu, savaş biteli yıllar geçtiği halde hiç bir haber alınamamıştı. Hatigojko nekadar soruşturmuşsa da aldığı cevap hey aynıydı: "Nasıl ve nerede kaybolduğu tespit edilememiştir." Bu yüzden oğlunun yaşayabileceğine inanıyor, umutsuzlanmıyordu. Şhabe yi diğer oğullarından daha çok seviyor, yerini dolduracağına inanıyordu: "berikiler ne ki" O bambaşka idi diyordu. Sonra bir şey hatırlamış gibi kalkarak, söyledi:

— Patates kızartıyorlar, yokluğumuza rastladın, yemeden gideyim deme.

— Patatesi severim. Hiç olmazsa kılıcı bulunmaz ya.

Duymadı mı bilmiyorum, Hatigojko karşılık vermedi. Gitti. Sonra konuşması hafifçe koridor tarafından geldi:

— Kızım, çayı biraz daha soğut yoksa dünyada bu ekmek yetmez.

Bu söz gönlümü doyurdu. Galiba Hatigojko şakacının biri olacak, diye düşündüm. Yemeği yedim, Goşefijle de konuştum. Traktöre atlamadan öncede sordum:

- Oturduğunuz çok güzel.
- Beğeniyorsanız siz de bir ev kurabilirsiniz.
- Babanız yerinizden verir mi dersiniz?
- Vermesi gerekiyorsa neden vermesin?
- Çok güzel. Teşekkürler, hoşca kal.
- Güle güle...

Ayrılrken bahçe kapısında bana bakarak bir süre daha durdu kız. Ben de el salladım. İstasyona döndüğümde traktör sürücülerinden Piyko Smen'i bir kitap okur halde buldum. Sıkılıp duruyordu. Ağzını aramaya başladı: tarlaları sürme-yi bitirdin mi, buraya benzemez orası, tavuk kestikleri gibi "bir ufaklık yuvarlat-tıkları da" olur. Kızlarda keşf edilebilir. Sonra sigara dumanını savurarak tek-rar sordu:

- Yahu Mekhoş Hatıgojko'nun bahçesini de sürdün mü?
- Sürdüm. Ne olacak?
- Yeniden sürdürmedi mi?
- Öyle oldu gibi.
- Patates haşlaması ile soğutulmuş Kalmuk çayı içirmişlerdir öyleyse.
- Nereden biliyorsun?
- İki yıl tarlalarını süren benim, bilmez miyim hiç. Kızları nasıl? Yeni açmış çiçek gibi, değil mi? Tam hoşlandığım tipte bir kız.
- O halde gidip söylesene.
- Hepsini bana ayırmadılar ya bir sevgilim var, o da bana yeter.

"Yeni açılmış gül gibi" -Piyko'nun sözlerini tekrarladım içimden,- çok yerinde bir söz. Ne kadarda yerinde bir söz. Ne kadar da yerinde bir sözdü: bir yıl dü-şünsem daha uygununu bulamazdım. Goşefijden daha güzel bir kızın köyümüzde olmadığına artık inandım."

Bundan böyle köy dışındaki büyük evde oturan kızı hep düşünür oldum.

II

Bir akşam sokağımızın dönemecini dönerken nereden çıktığını bilmiyorum, yıldırım çarpmış gibi Tık, kirpi biçimi suratıyla, önüme düştü. O köylerimizdeki başboş takımından biri, çalışmaz, buldukça da içer, sonra da kendisini talihsiz sayar. Buna rağmen içince kendi kendini öğüp, göklere çıkarmaktan da geri kal-maz. Yüzü o kadar çirkin ki, hiç tanımamış olsan, ve kuytuca bir yerde karşına çıksa belkide ürküp kaçarsın. Köyde anlatıldığına göre, annesi onu doğurduğunda "Yandım, insan değil bu, tastamam bir cin" diye bağırarak yanından atmış. Şansı varmış dayıları alıp büyütmişler. Bu akşam da Tık tam zilzurna olmuştu.

— Smel, kardeşim, sen fena çocuk değilsin, - birşeye takıldığını söylemek istiyor galiba, geriye bakıp sesini yükseltiyordu, - Ama bazıları var burada. Dur söyleyeyim: Biraz ufak yapılı olmasam, kafaca kolca özeneceğim kimse yok, burada. Öyle, kimse yok.

— Ne o, ufaklık, bu meydan okuyuşun, neymiş sendeki güç; şu halin yok mu, maskaralıktan başka bir işe gelemes misin sen. Bu Zepş'in sesiydi.

— Zepş, öyle deme. Büyük olmak artık moda değil. Masraf da artar; kırallık devri yok şimdi. Şu bana olan ufaklığın parasını verde, tatlılıkla ayrılalım birbirimizden.

— Vereceğim; ama parasız zamanıma denk geliyorsun hep.

— Peki nasıl bileyim paralı olduğun zamanı?

— Senin pek bilemeyeceğin birşey değil o. Tık, biraz borç versene bana, bir yokla kendini bakayım. Çok sıkışık durumdayım.

— O kadar lâzımsa...,- Tık arandı, hiç adeti olmadığı halde, 60 kuruş çıkarıp Zepşe verdi.

— Al, ufaklık parasını da sana vereyim,- Zepş 60 kuruşu da Tık'a geri verir,- rakı içmekten iyi edersin çalışmaya gitsen.

Tık diyecek bulamadan Zepş bahçemize dalıp gitti. Zepş babamın arkadaşı idi. Babamızı kaybettiğimizden beri bizi unutmaz, ziyaretimize gelirdi. Çok küçükken öksüz kalmıştı, ona yardım edenler söylediğine göre dayım Kaşav ile babamış. Bir defasında bu şekilde Zepş anlatmıştı bana: "annesiz babasız kalınca, amcam Yakup beni yanına almıştı. Ailemiz zengin değildi ise de, babam çalışır, başı boş gezmezdi. Herşeyimizi nasıl olduğunu bilemeden kaybettik. Ben de amcamın yanında sığıntı kaldım; şansım varmış ki, baban Tembot ile Kaşav beni kolladılar. Adığı gençler imece ile ev yapıp beni bir konuta kavuşturdular. Eve gieceğim akşam, yiyecek, içecekleri de getirip beni kutladıklarında, nasıl olduysa bilemiyorum, evin arkasına geçip ağlamıştım".

Eve gelince Zepş sordu:

— Tık bizim tarafa döndü mü?

— Dükkâna gitti.

— Öyleyse o 60 kuruşta gitti. Nereden çıkar ki bu tip insanlar? Ayakkabı giydirsen parçalar. Birgün öküz araba verip odun almağa gönderdiler, öküzün kuyruğunu kökünden koparttığı gibi, ağaç kabuğundan başka da getirmeden dönmüştü. İçki, eğlence oldumu derhal yetişir, dedikodu ile maskaralık yaptırda ona başka şey istemez. Ortahğı karıştırıp durur o kerata.

— Hem de çoluk çocuğu da çok,- dedi annem.

— Isırğanın dibinden isırğan biter,- tekerlemesini bastı Zepş.

— Öyledir amma...

— Şamhan, ne söylemek istediğini biliyorum. Dünyada çok şey görülür, her çocuk kötü olacak değil tabii. Okadar eğitici değilim, okumuş adamların bu konudaki düşüncelerini bilmem, reñberim ben, ancak iki gözümle gördüğümü bilirim.

— Soya,ırka çektiği de olmazmı.

(Devamı var)

Kuzey Kafkasyalı Şair

YAXUTL SEFER

Çeviren : Batıray ÖZBEK

Kuzey Kafkasya'da Adıghe Muhtar Eyaletinin Ponejıkvue Habl Köyünde 7. Kasım 1914'de doğdu. Babası Mahmuttu. Ailesi gayet fakirdi. Sefer'in babası öldüğü zaman o henüz 5 yaşında idi. Annesi köyün ağasının yanında çalışarak hayatını kazanıp Sefer'i büyüttü. Sefer de büyüüp iş yapabilir hale gelince O da ağanın yanında çalışmaya başladı. Bu sayede küçük yaşta hayatın acı taraflarını, çalışmanın zorluğunu öğrendi. Az zamanda dürüstlüğü ve çalışkanlığıyla göze çarptı ve mükâfat olarak 1929'da Moskova'ya gönderildi. 1930'da yüksek okulu bitirdi. Daha sonra anayurduna dönüp Krasnodar'da yüksek tahsilini tamamladı.

Şiirlerinde daima vatan aşkını ve vatanın gelişmesini dile getirmiştir. 20 yaşında iken yazdığı şiirler Kafkasya'nın ve Çerkeslerin yaşantıları ile ilgilidir. O Çarlık zamanının baskılarını, haksızlıklarını bizzat içinde yaşadığı için şiirlerinde bunları o kadar kuvvetle belirtmiştir.

Sefer, ilk eserini Rusça olarak 4 kitap halinde yayınlamıştır. Çerkesce yazdığı şiir ve şarkıları içine alan "Vered Qesluecst - Şarkı Söyliyeceğim" adlı kitabını 1962 yılında yayınlamıştır.

Sefer Yaxhutl lirik bir şairdir. En çok sevdiği iki şey onun için kutsaldı. Her ikisi de kendisini büyütüp yetiştirmişti. Adıghey Vatanı ve Annesi. İkisi de onun nazarında birdi ve bunlar için şiir, şarkı yazmaktan bıkmazdı.

İnsan için en önemli olan çalışmayı dile getiren "İnsanın yapacağı en iyi davranış", "İğnenin ucu", "Oyal", "Var olabilmek", "Nart Can" konulu şiirleri aynı zamanda temiz aşkı ve mısralarında sevgiyi dile getiren "Kalbimin sesi", "Hatırlayış", "Ben gelinceye kadar bekle" adlı şiirleri de vardır.

Şiirlerinde acıcılık, duru bir dil, âhenk hakimdir. Şiirlerini okuyup hissedebilen, şiirlerindeki samimiyeti, sıcaklığı, düşünceleri açıkça söyleyişinden anlayabilir. Diğer bir özelliği de konuşma dili gibi hiç zorluk çekmeden, karıştırmadan yazabilmesidir.

Sefer kendi milletini, ırkını sevdiği kadar diğer insanları da seven bir şairdir. Bunu şu mısralarında da anhyabiliriz.

**Buyrun arkadaşım,
Bu günümü safırımsin.
Evimde gönlünce,
İstedığın gibi eğlenip, dolaşabilirsin.**

İşte bunun gibi "Alangu Dağlarına", "Bizim Yıldızımız" ve diğer şiirlerinde bir adighe olarak insanlara duyduğu yakınlığı, dostluğu görmemek mümkün değildir.

Sefer en iyi, en duru şiirler yazan bir şairdir. Sefer'in şiirlerinden bestelenip şarkı haline getirilenler bütün Çerkasya'da zevkle söylenmekte ve dinlenilmektedir. Şiirlerinde özlük vardır.

GUIPCSIS "I"

**Ağaçların dallarındaki yapraklar,
Azar azar dökülüyor,
Sonbahar geldi.
Kalbim sıkıntılarla doldu.
Seni görmeyince,
Seni aramakla vakitlerim geçiyor.
Beni duymazsanda,
Düşüncelerim ulaşsın sana.**

Sevgilisine olan düşünce ve hasretini ona kızarak değil yumuşak bir anlatımla anlatmaktadır. Müzikal bir karaktere sahip olan bütün şiirleri bestelenmiştir.

Adighe şiir ve şarkısının gelişmesinde Sefer'in etkisi çok olmuştur. Bir çok Rusça şiiri de adighe diline kazandırmıştır.

VATAN

Anneden daha değerli,
Varlık arasan bulunur mu?
Vatandan başka
Arne arasan bulunur mu?
Nereye gitsen,
Hep seninledir,
Sevgili vatanın
Her yerde seni gözetmez mi?
Anneden daha değerlisini,
Bana kim gösterebilir?
Seni büyüten, yetiştiren anneni,
Nasıl unutabilirsin?
Nerede olursan ol
Vatan senin annendir.
Seni büyüten
Kutsal annenin
Yücelmesi için
Daima mücadele et!

Hediye

HAFITZE MUHAMMED'DEN Çeviren: İ. ALHAC

Farizet pazara getirdiği iki hindiyi sattı. Bu para ile üniversitede okuyan kızını sevindirmek arzusunda idi. Geçen gün mağazada gösterdiği yeşil eteklikti kızının isteği. Doğruca mağazaya uğradı ve etekliği satın aldı.

Farizet'in erkek evladı yoktu. Bu diğer kızlarına benzemiyordu. "Eyvah Madine'yi görmeden gidecektin" demişler gibi düşünceleri aniden dağılıverdi. Bu arada bir öğrenci okulun bahçesinden çıkmış hafifçe topallıyarak kendisinin olduğu tarafa geliyordu. Farizet delikanlıyı durdurdu ve sordu:

- Evladım, Yetsiko Madine'yi tanıyormusun acaba?
- Biliyorum. Beraber okuyoruz, diye kısaca cevap verdi.
- Ben maddenin annesiyim, çağırırsanız çok memnun olurum evladım.
- Madine atletizm takımında. Onlar şimdi stadyumdalar. Bende oraya gidiyorum. İsterseniz beraber gidelim, ızınizi orada görebilirsiniz...

Farizet "stadyum" kelimesinin manasını biraz biliyor zannetti; fakat "atletizm" kelimesini hayatında duymuş değildi, manasının ne olduğunu da merak etti. Anhyamadığı bu kelimenin manasını sormaya da utandı. "Varınca anlarız" diyerek delikanlı ile beraber yürümeye başladı.

— Evladım, - diyen Farizet, - O atletizmde kızlardan başkası yokmu acaba, sen de orada değilsinde?

— Kızlar da, erkeklerde atletizmi beraber yaparlar, anne. Ben, dün üç adım atlarken ayağımı incittim, görmüyor musun? Bu benim için zamansız oldu, çok...

Böylece sohbet ederek stadyuma vardılar. Farizet hayretle stadyumu seyretti, fakat içindekilerin yaptıkları işlerin ne olduğunu anhyamadı. Bir tarafta olanlar yuvarlak demirler atıyorlar, diğer tarafta da oka benzeyen uzun sopalar atıyorlar, koşarak atlıyan sekiz-on kişi görüyor.

Farizet gözleri önüne serilen stadyumu hayretle seyrediyordu, fakat kısa zamanda farkına vardığı şey onu kızdırdı: Kızlar ve erkekler şort - atletle stadyuma dağılmış bulunuyorlardı.

— Aman Allahım, buradakiler utamayı da unutmuşlar: Madinenin de bunların arasında olmasını büyük Allah nasip etmesin. Beni kandırılmış olmalısın herhalde. Utanma duygusundan mahrum olanlara bakıp duramam, çikayım daha iyi.

Farizet çıkmaya hazırlanıyordu fakat o zamana kadar Madineyi gözleriyle arayan öğrenci tebessümle: İşte Madine! "Koşucularla start yerinde" , - deyince geri döndü ve delikanlının işaret ettiği tarafa bakmaya başladı. O anda tabanca patlatılmak üzere havaya kaldırılmıştı. Kızlar da tabancanın patlamasıyla ok gibi fırladılar.

— Şu koşanların arasındamı, evladım? Diye soruyor Farizet.

— Evet anne, Madine üçüncü olarak koşuyor.

— Hay Allah belasını vermiyesice, O'nun böyle yapacağını rüyamda görsem inanmazdım, sorarım ben O'na, -diyerek kızıyor Madine'nin annesi.

Böylece sahiyeler geçiyor. Yarışın bitmesine 200 metre kadar bir mesafe kalmıştı. Stadyumdakilerin dikkatleri koşmakta olan kızların üzerinde idi.

— Bastır, Madine, bastır! Bütün kuvvetinle! diye bağıyor bir delikanlı.

Teşvik sesleri stadyumun çeşitli yerlerinden gelmeye başlamıştı.

— O çocukların istedikleri ne? - Anlıyamıyor Farizet.

— Madinenin daha hızlı koşması için teşvik ediyorlar.

"Nasıl da utanmıyorlar," Diye düşünüyor Farizet? - Kızları soyundurmuşlar koşturuyorlar. Sonrada koşmaları yetmiyormuş gibi "bastır, "var gücünle" diyorlar.

Finişe 100 metre kadar bir mesafe kalmıştı. Madine şimdi birinci olarak koşanın 15-20 metre kadar arkasında yarışa devam ediyor.

— Hızlan, MA - Dİ - NE diye uzun boylu bir delikanlı uzatarak bağıyor. Bu teşvik sesine diğerleri de iştirak ediyorlar.

Farizet'in yanında ki bir delikanlı hiçte hoşuna gitmeyerek şöyle diyor.

— Yetişemeyecek herhalde. Olmadı bu, bizde Madineyi hızlı koşar zannediyorduk.

— Ben de zannetmiyorum Madine'nin öne geçebileceğini, diye başını sallıyor. Farizet'i stadyuma getiren öğrenci.

Niçin diyorsunuz Madine'nin birinci olamayacağını? İstemiyerek soruyor Farizet.

— Öndeki çeviktir. Kalan mesafe ise çok az.

Çocukların Madine'nin birinci olmasını istemediklerini, Farizet acı şekilde öğreniyor. Dayanamıyarak kızını övüyor.

— Siz Madine'yi tanıyorsunuz. Çocukken danaları geçirdi, şimdi bu boyuyla kendi akranlarını geçemeyecek diye niçin diyorsunuz? O, mağlûbiyeti asla kabul etmez, diyerek kati olarak konuşuyor kadın.

Yarışın bitmesine az bir mesafe kalmıştı. Sanki annesinin dediklerini duymuş, annesini mahcup etmemek için bütün gücünü harcıyor. Madine önde koşanın yanına yaklaşıyor. İşte finişe beş-on metre kaldı. İki kızda yanyana koşuyorlar.

— MA - Dİ - NE, sesi stadyumda çınlıyor.

Madine yarım metre önde yarışı bitirmeye muvaffak oluyor. Stadyumdakilerin çoğu alkışlıyorlar. Bazıları Rusca, bazıları da Adighece Madinenin çıkarmış olduğu bu şahane yarışı tartışıyorlar.

— Aferin, kızım, diye Farizet'in ağızından yavaşça dökülüyor.

Farizet, sevincini gizleyemiyor: gözlerinde sevinç gözyaşları vardı. Neneyi stadyuma getiren öğrenci.

— Geldiğini Madineye bildireyim, - diye koşarak ayrılıyor.

Madine çabucak giyinerek annesinin yanına koşuyor. Kucaklıyor.

— Nasılsın anne?...

Ana - kız bir seneden beri görüşmemişler gibi sohbet ediyorlar. Yarım saat önce kızına çekişeceğim diyen kızına dönüyor:

— Güzel bir eteklik istiyordun da bende aldım, kızım. Hiç bir şeye benzemeyecek şekilde onu kazandın. Birinci olduğun için hediyem olsun.

Izmir Kuzey Kafkas Derneği Folklor Ekibi

ŞİİR

OŞHAMAFE

Hafitze Muhammed'den
Çeviren : İ. ALXHAS

Sana tekrar, Oşhamafe,
Döndüğüm için ayıplama beni.
Uzakta her gün artıyor özlemim,
Sana geldikçe kalbim çarpıyor.
Sen ey çocuk, sevgili annene bak,
Kalbden severek önünde duruyorum.
Tepende gözlerim dönüyor,
Seninle olunca düşüncelerimle başbaşayım.
Kaybettin çok evlâdımı, geçen yıllarda,
Bir dert değil kalbini yaralayan.
Biliyorum, bekliyorsun evlâtlarını,
Ağarmış saçların rüzgârda dalgalanarak.

10.VII.1968

Çerkes Adları

III

Dr. VASFI GÜSAR

K

Kaan	Kaņşoka	Kocas	KuipI
Kaçı	Kanuko	Kodan (k)	Kuk
Kadışıave	Kapothi	Kodenet	Kuke
Ƙadıřoka	Kaqhoj	Kofnira	Kukux
Kafe	Karbeç	Kogot	Kumal
Kagu	Karbeq	Kokozz (k)	Kumaro
Kaku	Karmel	Kakuasid	Kumefij
Kal	Karzeç	Koven	Kunde
Kalemet	Kas	Kopsav	Kundeyt
Kaleubat	Kasbiy	Koşefij	Kuneyt
Kaleubatır	Karbolet	Koxamız	Kups
Kalexan	Kasbot	Koy	Kupsej
Kalış	Kasey	Ku	Kurag (k)
Kamçeri	Kasqhetav	Kuako	Kurgok
Kamgez	Kasreve	Kubeşej	Kurkur
Kamşok	Katrepc	Kubiy	Kurug
Kanbay	Katul	Kubixan (k)	Kurxun
Kanbeç	Kaysin	Bubiz	Kurs
Kanbolet	Kayt	Kuble	Kusas
Kanbot	Kaytbay	Kubze	Kus
Kanemet	Kaytuka	Kudak	Kuşbay
Kanış	Kazfed	Kudent	Kuşean
Kanje	Kaziy	Kudey	Kuşmaf
Kansav	Kidirmurza	Kuedzkok	Kutass
Kansavbiy	Kips	Kueriz	Kux (k)
Kansavgur	Kisin	Kufu	Kuji
Kanşaveşav	Koben	Kugutliko	Kuytug

L

Labe	Lavritsan	Lepsshac	L'imaf
Labze	Lavustan	Lepssko	L'iven
Lampej	Laxu	Lepsseus	L'ixuray
Lasmar	Lejakue	Lepzer	L'ixuzan
Laşın	Lendişe (k)	Lexapç	Liyaxuju
Laşinkay (k)	Lenist	Lexuş	Lostan
Lav	Lepsav	Libe (k)	Luh
Lavritas	Lepss	Lilux	Lxudiq

M

Mac	Maş	Melah	Mezago (k)
Macague	Maşkue	Melax	Mezane (k)
Madya (k)	Maşue (k)	Melaxo	Mezaçu
Mafe (k)	Maşuko	Meleşko	Mezaxue (k)
Malka	Matij	Memey	Mezdequ
Malx	Matqeri	Meridat	Mezi
Malyakupx (k)	Matsav	Meritse (k)	Mezitl
Mambolet	Matuga	Mes	Mezuk
Mambut	Mav	Mesedev (k)	Mezujok
Mambutsav	Mavş_(k)	Mesit	Mid
Mami	Maxara	Mettedan (k)	Migedeun
Mammij	Maxin	Mestegeç	Mijue
Mamurz	Maxo	Mesuko	Minbot
Manate (k)	Maze (k)	Mesveds	Mimbolet
Marc	Mazel	Meşan (k)	Misse
Marde	Med	Meşaq	Missevst
Marduk	Medako	Meşiss	Moolrey
Maremko	Medey (k)	Meşko	Mokmoko
Maremşav	Megarin	Meşvaş	Mudar
Marsis	Kekeş	Met	Mukodic
Maryan (k)	Mekuav		

N

Nabze	Nashi	Neçxuez	Neşu
Naçe	Nassira	Neçuez	Nesuaşe
Nafe	Naş	Neferu	Netaxu
Nal (k)	Naşu	Nefin	Netif
Nagme	Naşok	Nefiji	Netziv
Nago	Naşxo (k)	Nefissago	Nevuth
Nague (k)	Natakxox	Neguj	Nevk
Nahitles	Natsu	Negiy	Netay
Nakar	Natu	Ueguezzi	Nexu
Nape	Natxo (k)	Nekal	Nexur
Narant	Nav	Nekey	Nezev
Nariç	Naxo	Nemit	Nil
Nart	Naxor	Nep'e	Niri'i
Nartan	Naz	Nepef	Nise (k)
Nartsan	Nebeşvuj	Nepssasse	Nuh (ziya)
Nartsav	Nebzi (k)	Neşkoşi	Nunuy

O

Olbeqh

Ortano

Osirmeq

P

Pege	Pelux	Pister	Psinexo
Paku	Pen	Pişkan	Psinse (k)
Pan (k)	Penako	Piştuk	Psips
Panfoka	Penessu	Pitu	Psiver
Paniy	Penessux	Piyici	Psizuy
Pantaur	Penevs	Piyizzi	Pssave
Panuko	Peniy	Piyux	Pşasegeg (k)
Papaç	Penu (k)	Pjes	Pşaşemef (k)
Paq (k)	Pequaş	Psak	Pşihac
Paqkue	Perdevx	Psaqu	Pşiguy
Pashev	Peres	Pse	Pşikan
Passer	Perit	Psege	Pşikoy
Patt	Pesim	Pseguç	Pşimaf
Patuk	Pesti	Psemit	Pşince
Patux	Petak	Psemus	Pşisav
Pazz	Peterez	Pseniç	Pşixuzz
Pc'as	PetePetezzi (k)	Psevuşh	Pşizz
Peçxuzz	Petuaş	Psiçe	Puq
Pekur	P'ux	Psiçer	Putok
Pelak	Pezad	Psiguç	Putux
Pelass	Pezedevox	Pşimaxo	Pux
Peluk	Pirç	Psine (k)	

Q

Q'eh	Qoşan	Qubgen	Quqe
Q'emid	Qu	Qubzige	Quq'esu
Q'es	Quass	Qubziy	Qur
Qemirgoko	Quaşefij (k)	Queviz	Qusar
Qerdzi	Quaşegeg (k)	Qugve (k)	Qusey
Qesereh	Quaşemid (k)	Qune	Quşebzu
Qoquzz (k)	Quaşenaş (k)	Qnib	

Qh.

Qhate	Qheteuz	Qhişko	Qhueris
Qheşko	Qhetuh	Qhişxan	Qhuesan
Qhetag	Qhetux	Qhopsev	Qhunibe (k)
Qhetaş	Qhisivk	Qhüpzej	Qunive (k)
Qhetegez			

R

Rahel (k)	Rasis	Rekaş	Rostan
Raşel (k)	Rebiji	Ridade (k)	Rumruş
Rampes			

Sabe
Sakut
Samaqu
Samir
Sane
Santkul
Sara (k)
Sarey (k)
Sarlefiç
Sas
Sasbuk
Sase
Sasefil (k)
Sasemaf (k)
Sasxuj
Şaşe (k)
Satse
Sav
Savdon
Savefij (k)
Savemaf (k)
Saveşu (k)
Savget
Savsur
Savsuruk
Savtah
Say
Seber
Sekudan
Sejiy
Semigda
Seneş
Eeney
Seoseres

Serkosav
Setenay (k)
Seti
Sevaniş
Sevtux
Sevustan
Seydi
Sexue
Seyin
Sezin
Shanuk
Shanuş
Siçaç
Sine (k)
Sinemyis (k)
Sirse (k)
Sipkay
Sivpaş
Sosiraxo
Stentor
Subaneku
Sublaneku
Sudi (k)
Sudin
Sufij
Suitkul
Sunşal
Surbay (k)
Surhay
Susaqu
Suser
Susirko
Sutar
Shercan

SS.

SSavduk
SSavetl
SSavfij
SSavey
SSavkar
SSavpaş
SSavpaq
SSavtux
SSeqas
SShaduk

SShagume
SShaniko
SShakul
SShapeyt
SShaquaş
SShassha
SShaxuray
SShaxutl
SSuban
SSukul

(Devamı var)

Benim Şiir

KÄMİL ERDOĞAN

H
A
T
K
O

Karga gibi öten bülbül oldum ben,
Diken gibi batan bir gül oldum ben,
Kedi gibi yatan aslan oldum ben,
Başı bulunmayan heykel oldum ben.
Söğüdü meyva diye eken oldum ben,
Renklerimiz hep birdi benzemez oldum ben.
Ekini ekipte biçemez oldum ben,
Vatandan ayrıldım özlemez oldum ben,

Çerkes Âdetleri

Geçen sayı yayınlanacağını bildirdiğimiz "Çerkes Âdetleri" kitabının teknik sebepler yüzünden yayınlanması gecikmiştir.

Kitabın yayınlanması için gereken çalışma yapılmaktadır. Mektupla kitap isteyen okuyucularımızın istekleri yakında karşılanacaktır. DUYURURUZ.

Şiir

Yazan : BATIRAY ÖZBEK

Gönlümdeki aşk yarası
Senin için kanıyor.
Hasret iken aşkına,
Tatlı sözlerim ulaşsın sana.
Esen rüzgâr, sallanan yaprak,
Seni anlatır bana.
Derelerden sızan berrak sular,
Sana özenirler hep.
Tatlı tatlı çağlayışıyla,
Sanki sana şarkı bestelerler.
Dere kenarlarındaki al güller,
Hepsi seni kuskanırlar.
Kırlardaki yeşil otlar,
Gözlerine bir kere baksa
Düşman olurlar sana.
Elbruz dağındaki karlar,
Gönlünün ışığıyla hemen erirler.
Ne çıkar bende senin için ölsem,
Beni birazcık olsun sevsen de.
Sen beni sevmezsende,
Güneş nasıl her gün doğarsa,
Tıpkı öylece seni seveceğim ben..

AKTÜALİTE

ANKARA'DA

Yeni seçilen Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneği İdare Heyeti çalışmalarına başlamıştır. Ankara'da okuyan genç arkadaşlarımıza bir yurt binası temin için Türkiye çapında eşya piyngosu tertip edilmiştir. Bütün hemşerilerimizin çocuklarının faydalanacağı bu hayırlı teşebbüse bütün hemşerilerimizin katılacağına inanıyoruz.

YENİ BİR DERNEK

Memnuniyetle öğrendiğimize göre Amasya'nın Suluova kazasında mayıs ayı içerisinde Suluovalı hemşerilerimiz tarafından bir Kafkas Derneği kurulmuştur. Sosyal kültürel ve folklor alanında çalışmayı amaç bilen derneğe başarılar diler kurucu üyelerini tebrik ederiz. Kurucu üyeler şunlardır: Acar Oktay, Mahmut Uz, Rauf Doker (Başkan), Hasan Altay, İhsan Demirkol, Hikmet Gencer.

GEÇMİŞ OLSUN

Havzalı hemşerilerimizden sayın İhsan Berzeg ile Kâzım Berzeg hususi arabalarıyla Havza'dan Ankara'ya gelirlerken trafik kazası geçirmişlerdir. Kendilerine geçmiş olsun der, acil şifalar dileriz.

DOĞUM

Antalya Kuzey Kafkasya Kültür Derneği İdare Heyeti üyelerinden Kemal Kaplan'ın bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Janset adı verilen yavruya uzun ömürler diler genç anne ve babayı tebrik ederiz...

EVLENMELER

Havza'nın Memduhiye Mahallesinde 21 Temmuz 1968 tarihinde kıymetli hemşerilerimizden Celâl Er ile Nesrin Er'in düğün merasimleri olmuştur. Genç evlileri tebrik eder uzun ve mutlu günler dileriz.

Kıymetli hemşerilerimizden Kemal Pa-

çalı ile Nazik Paçalı'nın düğün merasimleri 3 Ağustos 1968 tarihinde Ankara Hacı Muratlı Köyünde olmuştur. Genç evlileri kutlar mesut yıllar temenni ederiz.

İzmir Kuzey Kafkasya Kültür Derneği Yönetim Kurulu Üyelerinden vefakâr hemşerimiz Sayın Hasan Açı'nın kızı Y. Ziraat Mühendisi Renan Açı ile Y. Ziraat Mühendisi Ediz Ulusoy, 14.7.1968 günü Kültürpark Göl Gazinosunda, seçkin davetlilerin iştirakiyle yapılan nikâh ve düğün töreniyle evlenmişlerdir.

Genç çift'e sonsuz saadetler diler, (Açı) ve (Ulusoy) ailelerini candan tebrik ederiz.

VEFAT HABERLERİ

Hemşerilerimiz emekli albay Saim Polatkan ile emekli general Salih Polatkan'ın anneleri Bn. Hacer Polatkan'ın 27.7.1968 tarihinde Tokat'da vefa ettiği öğrenilmiştir. Polatkan ailesine başsağlığı diler teessürlerine katılırız. Allah rahmet eylesin.

İstanbul Kafkas Kültür Derneği üyelerinden Davut Çoka 31.7.1968 de vefat etmiş, bir çok hemşeri, üye ve dostlarının katıldığı cenaze namazı Kızıltoprak Zühre Paşa camiiinde kılındıktan sonra Karaca Ahmet mezarlığına defnedilmiştir. Akraba ve yakınlarına başsağlığı diler üzüntülerine katılırız. Toprağı bol olsun.

Düzce'de serbest doktorluk yapan hemşerilerimizden Emekli Albay Dr. Cemil Tamzok'un 7.7.1968 tarihinde Bolu'ya bağlı kendi köyü Elmalı'da vefat ettiği ve Elmalı köyüne gömüldüğü öğrenilmiştir. Kendisine rahmet akraba ve yakınlarına başsağlığı dileriz.

İstanbul Kafkas Kültür ve Yardımlaşma Derneği eski başkanlarından kıymetli hemşerimiz Yaşar Bir'in eşinin nine-si Bn. Melek'in vefat ettiğini ve İstanbul'da Sahrayı Cedit mezarlığına gömüldüğünü üzüntü ile öğrendik. Teessürlerine katılır başsağlığı dileriz. Allah rahmet eylesin.

iyi plânlanan ve yürütülen
bir reklâm ve tanıtma faaliyeti
bir müessese için
masraf kapısı olmaktan çıkar;
karşılığını kat kat getirir.

BASIN İLÂN KURUMU

Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no. 1, kat: 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01. İstanbul

Basıldığı tarih : Mayıs 1968

(Basın: 16637 - A - 20773)